

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.   Andra kammaren.   Nr 30.

Onsdagen den 5 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna till en början af herr vice talmannen.

§ 1.

Till fortsatt handläggning anmäldes bankoutskottets utlåtande, nr 18, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 13*, angående justitieråds och regeringsråds pensionsrätt; och yttrade därvid

*Angående
justitieråds
och regerings-
råds pensions-
rätt.*

Herr Staaff: Herr vice talman, mina herrar! Jag är icke rätt säker på, att det skulle vara i alla afseenden klokt af kammaren att utan vidare godkänna utskottets hemställan med därtill hörande motivering. Det är ju ganska klart, synes det mig, att Kungl. Maj:ts förslag kan äga sitt stora berättigande i sådana fall, då det är fråga om att anlita ett justitieråd eller ett regeringsråd för fyllande af ett uppdrag, till hvars aflönande Riksdagen på förhand har beviljat medel. Så är t. ex. förhållandet med en lagberedning, som Riksdagen har anslagit medel till. Där kan det ju behövas en ordförande, det kan behövas ett ombyte på ordförande; medel till aflönande finnas, men den svårighet, som Kungl. Maj:t i förevarande proposition uppmärksammat, återstår, nämligen svårigheten med pensionsförhållandena. Där kan det således vara ganska berättigadt och lämpligt, att det finnes en sådan regel, som Kungl. Maj:t här föreslagit. Är det däremot fråga om ett uppdrag, till hvilket Riksdagen icke på förhand beviljat någon aflönning, då synes

Angående
justitieråds
och regerings-
råds pensions-
rätt.

(Forts.)

det uppenbart vara nödvändigt, att Kungl. Maj:t ingår till Riksdagen med begäran om anslag för sådan aflöning, enär man ju svårligen kan tänka sig, att ett justitieråd eller ett regeringsråd skulle kunna och vilja mottaga ett uppdrag af ifrågavarande art utan att erhålla en motsvarande aflöning eller till och med större aflöning än han i sitt förutvarande ämbete haft. Men då finnes ju egentligen icke något skäl, hvarför icke Kungl. Maj:t på samma gång skulle kunna begära en ändring in casu af pensionsförhållandena. Emellertid ifall regeln för den ena kategorien af händelser är lämplig och tillräddig, så kan det ju också godtagas, att den utsträcket och sålunda blir allmängiltig, så att pensionsförhållandena på förhand i sådana fall, hvarom här är fråga, bli ordnade på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Men nu är förhållandet det, att Kungl. Maj:ts nuvarande regering i motsats till alla föregående regeringar visat sig icke hysa den uppfattning, ifrån hvilken jag nyss utgick. Kungl. Maj:ts regering har nämligen i ett fall anlitat ett justitieråd för ett uppdrag, som Kungl. Maj:t själf tillskapat, och på samma gång tillskapat — egenrådigt, utan Riksdagens hörande — en aflöning för den sålunda tillsatte, som till och med, om jag icke misstager mig, var större än den, han åtnjutit som justitieråd. Saken anmärktes vid en debatt här i kammaren, men det framgår tämligen tydligt af Kungl. Maj:ts motivering i den här frågan, att Kungl. Maj:t utgår ifrån, att det nog kan komma att hända en gång till. Vid sådant förhållande vill det förefalla mig, som om det icke vore försiktigt af Riksdagen att utan vidare ingå på, hvad Kungl. Maj:t här föreslagit, utan att fastmera något uttryck borde gifvas däråt, att då man ingår på själfva förslaget, så har man därmed ingalunda på samma gång velat medgifva, att Kungl. Maj:t skulle kunna äga den rätten att för aflönande af ett uppdrag, till hvilket Kungl. Maj:t finner nödvändigt att anlita ett justitieråd eller regeringsråd, själf på egen hand bevilja fullständiga årsaflöningar motsvarande eller öfverstigande ämbetsaflöningarna.

Det är ur denna synpunkt jag skulle vilja tillåta mig föreslå, att den motivering, på hvilken kammaren borde antaga utskottets hemställan, skulle formas något annorlunda än hvad utskottet föreslagit. Jag skulle sålunda anse, att utskottets yttrande hade bort lyda på följande sätt: På grund af hvad i ärendet blifvit anfördt anser utskottet sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Utskottet finner sig emellertid härvid böra uttala, att ett bifall till propositionen ingalunda får tolkas så, som ville Riksdagen däri- genom medgifva, att Kungl. Maj:t skulle äga utan Riksdagens hörande tillägga ett justitieråd eller regeringsråd, som anlitas för särskildt uppdrag och därför tager afsked från sitt ämbete, en aflöning för sådant uppdrag motsvarande eller till och med öfverstigande den, han i samma ämbete åtnjutit. Utskottet hemställer,

att Riksdagen må medgifva, att, om justitieråd eller regeringsråd afgått eller afgår från sitt ämbete för fullgörande af något af Kungl. Maj:t meddeladt uppdrag, hvarmed rätt till pension icke är förenad, men för hvilket ersättning af statsmedel utgår, Kungl. Maj:t må äga förordna, att hvad i fråga om justitieråds- eller regeringsrådsämbete är stadgadt angående rätt för innehafvaren att erhålla pension af statsmedel mot uppfyllande af de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i afseende å berörda uppdrag, så länge den från sådant ämbete afgångne uppdraget innehar.

*Angående
justitieråds
och regerings-
råds pensions-
rätt.*

(Forts.)

Jag förmodar, att denna fråga ej blifvit uppmärksamrad i utskottet, men jag har svårt att tänka mig, att utskottets ärade ledamöter, åtminstone de flesta bland dem, skulle ha något emot, att Riksdagen af försiktighet gör ett förbehåll sådant som jag föreslagit.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att hemställa om bifall till utskottets framställning i den ändrade form som jag här föreslagit.

Vidare anfördes ej. Efter af herr vice talmannen gifna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till det af herr Staaff framställda yrkandet, fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

Punkterna 14—16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17, angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omyndiga barn.

*Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.*

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 9, hade herr *Leander* föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att, i enlighet med grunderna i §§ 7—11 af reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa den 21 december 1907 och på därstädes stadgade villkor, en årlig pension af 240 kronor måtte från och med juli månad 1910 utgå till aflidne vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Viktor Lindholms änka, Emma Lindholm, född Gustafsson, och makarnas under äktenskapet födda, ännu omyndiga barn.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan punkten föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr *Lindhagen*, som yttrade: Då kammaren i denna punkt kommit in på en sak, som i viss mån berör pensionsförhållandena vid fängvården, skall jag med herr talmannens begifvande tillåta mig att i största korthet yttra några ord om dessa pensionsförhållanden i allmänhet.

Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.

(Forts.)

Förhållandet är nämligen det, att jag i en särskild motion, som afstyrkts af utskottet under punkt 4, har behandlat denna fråga. Genom ett beklagligt förbiseende kom jag emellertid icke att i rätt tid begära ordet, när denna punkt behandlades. Jag har därför nu i stället lyckats bereda mig tillfälle att i denna sak säga några ord vid den föredragna punkten.

I utskottets utlåtande sid. 6 finnes en uträkning om hvilka pensionsförmåner, som åtnjutas af personalen vid fångvården såväl af högre som lägre grad, uträknade i viss procent af de kontanta löneförmåner. Man finner däraf, att i fråga om det proportionella förhållandet mellan pensionen och den kontanta lönen man kan säga, att det är så att säga en organiserad oreda, i det att man knappast kan finna en procentsats, som är lik den andra. Detta är också en kraftig belysning af befogenheten af den motion, som väckts i år och föranledt bifall från Andra kammarens sida, om att alla de oregelbundenheter i löneregleringsafseende, som vidlåda den s. k. nya löneregleringen, måtte förr eller senare afhjälpas.

Utom denna stora oregelbundenhet i allmänhet i fråga om fångvårdspersonalens pensionering fäste man sig också därvid, att för de lägre tjänstemännen eller den s. k. bevakningspersonalen, bestående enligt senaste stat af 14 uppsyningsmän, 51 öfverkonstaplar, 409 vaktkonstaplar, 6 första vaktfruar, 50 vaktfruar och 14 kokerskor, pensionernas belopp i proportion till lönen är vida mindre än för de högre befattningshafvarna. Detta är ju ett ganska oegentligt förhållande, då vi väl måste säga, att ju mindre aflöning en befattningshafvare har, desto större del af lönen bör han proportionsvis åtnjuta som pension, ett system, som också noggrant och med konsekvens iakttagits vid Stockholms stads senaste löne-reglering.

Nu har denna bevakningspersonal också kommit underfund med, att motsvarande tjänstegrader i flera andra verk genom de senaste löne-regleringarna kommit i åtnjutande af proportionsvis vida större pensionsförmåner. Dessutom är det för bevakningspersonalen ett gammalt kraf att komma upp till högre pension, och detta så väl ur synpunkten af hvad som i och för sig är rättvist och billigt som äfven ur synpunkten af öfverensstämmelse med hvad som tillgodokommit många andra verks motsvarande personal; och från sina vederbörande chefer hafva dessa tjänstemän fått uttalanden om att deras kraf befunnits mycket befogade. Men intet har åtgjorts åt desamma.

Nu har denna personal på sitt förbundsmöte i Örebro 1910 beslutat att försöka att vinna en ändring härutinnan, bland annat genom att vända sig till Riksdagen, och jag har för det ändamålet för dess räkning väckt den motion, som återfinnes under 4:de punkten i utskottets betänkande. I denna motion har, i enlighet med bevakningspersonalens vid nämnda förbundsmöte gjorda uttalande, yrkats, »att Riksdagen ville besluta, att de lägre tjänstemännen eller

bevakningspersonalen vid fångvården skall i pension åtnjuta 75 procent af sina vid afskedstagandet innehafvande kontanta löneförmåner.»

Härom har utskottet sagt det, att »då frågan om pensionsförhållandena vid fångvården ordnats genom lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehafvares rätt till pension, och skäl ej synas föreligga att nu göra ändring i pensionslagens bestämmelser rörande befattningshafvarna vid fångvården, har utskottet ansett sig böra afstyrka bifall till motionen.»

Ja, detta utlåtande är synnerligen märkvärdigt och af en mycket formell beskaffenhet. För det första är det oriktigt, att dessa pensionsförhållanden ordnats bara genom pensionslagen; utan pensionsförhållandena för tjänsteinnehafvare vid fångvården hafva ordnats genom denna pensionslag och den för verket antagna staten; och hvad som här är afgörande för huru stor pension de skola få, det är lika mycket och på visst sätt ännu mera själfva staten än pensionslagen, ty lagen hänför sig till förhållandena i staten. I den omnämnda lagen heter det nämligen, att »såsom underlag för bestämmande af pensions belopp skall, där ej särskildt pensionsunderlag blifvit i lönestaten fastställt, tjäna:

a) för tjänst, med hvilken jämte lön tjänstgöringspenningar eller ortstillägg äro förenade, hela lönen;

b) för annan tjänst, två tredjedelar af lönen.»

Nu är förhållandet visserligen det, att denna bevakningspersonal på grund af pensionslagen åtnjuter pension med lörens belopp. Men för att få rättelse i det öfverklagade förhållandet, behöfves det ingen rättelse i pensionslagen — och det har heller icke motionären begärt — utan det behöfves allenast en rättelse i staten; och det kan ske antingen på det sättet, att det blir ett särskildt pensionsunderlag för denna personal, eller också på det sättet, att proportionen mellan lön och tjänstgöringspenningar i någon mån ändras. Det är däri rättelsen skulle bestå; motionären har icke alls begärt någon ändring i pensionslagen, hvilken automatiskt rättar sig efter bestämmelserna i lönestaten.

Med den uppfattningen förfaller också helt och hållet utskottets resonemang, att det icke skulle vara skäl att nu göra ändring i pensionslagen, ty en sådan ändring har icke begärts. Men utskottet har genom detta talesätt kommit ifrån att ägna sig åt denna frågas sakliga sida, att behjarta de rättvisa synpunkter som här föreligga. Ja, det förefaller mig, som om utskottet på denna formella grund velat komma ifrån själfva sakfrågan; och jag kan icke neka till att det är som om bankoutskottet, i fråga om den del af sin befattning som afser riksstaten, skulle lånat något af det formella åskådningssätt, som i dessa frågor ofta göra sig gällande hos statsutskottet.

Emellertid hade jag föreställt mig, att i en sådan fråga som denna Riksdagen visserligen icke i år kunnat bifalla motionen, men

Angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omyndiga barn.
(Forts).

*Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.
(Forts.)*

dock på sedvanligt sätt kunnat tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t, under förutsättning naturligtvis att utskottet ansett att själfva saken vore rättvis. Men då jag nu för min del icke är i tillfälle att göra något yrkande, som kan komma under kammarens bedömande, hvilket för öfrigt varit lönlöst redan i följd af Första kammarens afslag, så ber jag att få inskränka mig till att från denna plats för egen del få uttala, att jag vågar motse, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, i hvad mån och på hvad sätt tjänstemännen af lägre grad (bevakningspersonalen) vid fångvården böra skäligen beredas större pensionsförmåner än som enligt nu gällande bestämmelser i stat och pensionslag utgå till dem, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kan förända.

Det är ganska säkert, att bankoutskottet aldrig undgår att upptaga det krafvet till saklig behandling, ty det kommer nog igen hvarje riksdag, ända tills det lyckats.

Härpå anförde

Herr Leander: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall be att få yttra några ord rörande min motion. Det talas ju om, att man icke får slå på känslosträngarna här i Riksdagen; men i alla fall tycker jag, att om något skulle varit ägnadt att bevaka bankoutskottets hjärta, så är det den nödställda belägenhet, hvori denna konstapelsänka, Emma Lindholm, och hennes minderåriga barn befinna sig.

Jag har kunnat visa, att mannen varit i statens tjänst i något öfver 28 år, och att denna änka är alldeles utfattig, enär boupp-teckningen efter mannen utvisar, att skulderna betydligt öfverstiga tillgångarna. Jag har vidare med intyg styrkt, att denna änka är sjuklig och på grund däraf icke orkar utföra något mera ansträngande arbete, hvarmed hon skulle kunna försörja sig och sina minderåriga barn. Men bankoutskottet har i alla fall sagt nej.

Utskottet har nu icke kunnat säga, att utredningen är ofullständig, men utskottet förmenar, att denna utredning hade bort verkställas genom vederbörande myndigheter. Det vill dock förefalla mig, som om en utredning skulle vara lika värdefull, äfven om den verkställdes af en enskild motionär, som om den verkställdes af vederbörande myndigheter.

Att nu icke änkan Lindholms ansökan om pension kommit att gå den officiella vägen, är emellertid hvarken hennes eller min skuld. När mannen var död, vände hon sig till den, som under mannens listid varit dennes förman och anhöll med stöd af anskaffade erforderliga intyg, att denne ville åtaga sig saken och styra om, att hennes ansökan blefve afsänd. Detta kom dock icke att ske, utan försumrades, och ansåg jag det då vara min plikt att med hänsyn till änkans svåra belägenhet väcka den motion, som nu föreligger.

Angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omyndiga barn.

(Forts.)

För egen del kan jag ju alltså ha den tillfredsställelsen, att jag gjort hvad jag kunnat, men änkan Lindholm är icke hjälpt därmed, om icke denna pension beviljas. Jag förstår nog, att utskottet måste hålla på vissa principer, men jag anser mig dock böra erinra om, att äfven bankoutskottet kan afvika från de principer, som eljest tillämpas. Jag tillät mig äfven i fjol att väcka motion om pension åt en änka, och en ärad ledamot af medkammaren väckte en liknande motion. Dessa båda motioner tillstyrktes af bankoutskottet, och biföllos sedermera af Riksdagen. Händelsen gjorde då, att den ärade ledamoten af Första kammaren var medlem af bankoutskottet. Jag vet visserligen icke, om detta i någon mån gjorde sitt till, men jag har velat framhålla detta för att visa, att bankoutskottet emellanåt kan göra afstickare från de vanliga principerna.

Nu har jag emellertid från auktoritativt håll hört, att utskottets mening skulle varit åtminstone halft för bifall till min motion, och att utskottets ledamöter icke skulle sörja så synnerligen mycket, om Andra kammaren bifölle motionen.

I den förhoppningen att så kommer att ske, vågar jag, herr vice talman, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min nu föreliggande motion.

Med herr Leander förenade sig herrar *Lagerblad* och *Larsson* i Klagstorp.

Herr Christiernson: Herr vice talman, mina herrar! Det är inte så värst treffligt att företräda bankoutskottet. Gäller det banksaker, måste man taga hänsyn, stor hänsyn, till fullmäktige, och gäller det pensionsaker måste man taga stor hänsyn till motionärerna. Och i det sista fallet kallas man hjärtlös, om man skulle ha en annan åsikt än motionärerna. Här har — och jag vill säga det nu — herr Lindhagen på en punkt, som redan för flera timmar sedan är afgjord, tillvitat utskottet, att det icke ingått på någon saklig behandling af frågan, utan försökt komma ifrån saken. Jag skall nu endast be att få säga det, att motionen var icke alls sakligt skrifven, utan om någon ändring skulle kunnat göras i saken, så måste motionen hafva skrifvits så, att den blifvit remitterad till statsutskottet, d. v. s. man skulle begärt en omreglering af löneförhållandena. Och jag får säga, att det synes väl starkt att flera timmar sedan saken redan är afgjord förebrå utskottet, att det icke varit sakligt. — Jag ber om ursäkt, för att jag tillåtit mig säga detta.

Hvad sedan själfva pensionsfrågan beträffar, i hvilken herr Leander har gjort ett yrkande om afslag på utskottets hemställan skall jag be att få meddela det, att änkan Lindholms man hade kunnat gå in i änke- och pupillkassan, men icke begagnat sig af denna rättighet. När vi då sitta i utskottet och granska saken, kunna vi ju icke utan vidare gå med på att tillstyrka bifall till en

Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.
(Forts.)

dylik motion. Då skulle det ju kunna bli så, att här stiftar man pensionslagar och lagar om änkepensioner och sedan komma de, som icke rätta sig efter dessa lagar och få pension ändå genom Riksdagens nåd. Nu vill jag för min del icke hålla så starkt på, att motionen skall afslås, men jag vill säga det, att principiellt sedt finnes det icke någon möjlighet att bifalla motionen. Vill kammaren sedan göra det af andra skäl, är detta en sak för sig, men jag vill betona, att om det skulle gå i den riktningen, att man sedan för framtiden får höra detta fall åberopas som ett prejudikat, med stöd af hvilket man anser sig kunna yrka på pension i en hel del fall, så är utskottets ståndpunkt ytterst förklarlig.

Nu kan det ju också invändas mot detta, att summan, 240 kronor, ju icke är så stor i och för sig — det skall jag för min del icke påstå, och det finnes väl heller ingen annan som påstår detta — men om man tänker på den ersättning, som t. ex. en änka efter en arbetare, som omkommit genom olycksfall i arbete, erhåller, så är den betydligt mindre än den summa, som denna änka skulle få. Det innebär ju också en viss orättvisa mot den personal, som tillhör kassan och som betalt sina afgifter, att deras efterlevande icke få större ersättning. Jag vill ännu en gång upprepa det, rent sakligt sedt har utskottet alla skäl för sitt afslagsyrkande i denna punkt.

Herr Starbäck: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall inte länge taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, men det förefaller mig som om man just vid denna punkt måste stanna ett ögonblick, för att se på de konsekvenser, som enligt min mening sannolikt skulle uppstå, om Andra kammaren också här bifaller utskottets hemställan. Utskottets hemställan lyder: »Då frågan om pension åt änkan Lindholm och hennes barn lämpligen borde göras till föremål för utredning af vederbörande myndigheter, innan förslag härom förelägges Riksdagen, hemställer utskottet», och så kommer klämman, »att motionen II:9 icke må vinna Riksdagens bifall.» Nu sade den föregående ärade talaren, att det fordras här, att man skall taga så stor hänsyn till de enskilda motionärerna. Nej, det tror jag ingen af motionärerna fordrar, möjligen att man under ärendets behandling i utskottet skulle ha rättighet att motse en eller annan liten fråga angående någon punkt, som måhända utskottets hårdt belastade tid icke tillåtit utskottet att taga reda på, men som motionären möjligen kunnat lämna upplysning om. Men nog förefaller det mig, och jag tror att jag härvidlag icke har någon annan uppfattning än öfriga motionärer på detta stora område — pensions- och indragningsstaten — som om det är själfva sakfrågan, som man har en viss förhoppning, att utskottet skulle taga hänsyn till. Men utskottet säger endast, att frågan om pension lämpligen bort göras till föremål för utredning af vederbörande myndigheter. På hvilket sätt kan detta ske? Ja, svårligen genom

enskilda motionärers åtgöranden. Men väl kan det ske genom Kungl. Maj:ts eller utskottets försorg.

Det finnes sålunda för en människa i änkan Lindholms ställning två vägar att gå på. Den första vägen är att gå till Konungen och framlägga sina bekymmer och bedja, att vederbörande statsråd måtte för Riksdagen framlägga de bekymmer hon har och som skulle kunna ge anledning till en framställning. Men jag vill hemställa till herrarna: Är det verkligen så lätt för en stackars änka i denna samhällsställning att finna vägen till Kungl. Maj:t? Det är inte sagdt, att hon i den stad, där hon bor, har en riksdagsman, som hon känner till och som hon vågar sig på och som kan föra fram hennes begäran till Kungl. Maj:t. Det är åtminstone icke något, som är absolut påtagligt. Det återstår då för henne att försöka gå den vägen att genom enskild motionär påkalla Riksdagens uppmärksamhet. Hon känner kanske någon, som i sin tur känner motionären, och så kommer på den ena eller andra vägen frågan om pension fram till Riksdagen. Men Riksdagens organ, utskottet, säger: Nej, det där hade bort göras till föremål för utredning af vederbörande myndigheter, och så glömmet utskottet fullständigt bort, att utskottet själf hade kunnat åstadkomma denna utredning, ty det få väl herrarna ändå medge, att inte är det så kollossalt stora utredningar här, att äfven om åtskilliga motioner föreligga bankoutskottet icke skulle kunna, låt vara med användande af § 46 riksdagsordningen, få fram den utredning, som behöfves, för att få den föreliggande frågan, pensionen på 240 kronor åt en fattig änka, i sådant ljus, att man kunde sagt till Kungl. Maj:t: Vi vilja icke på frågans nuvarande läge tillstyrka Riksdagen att bevilja denna pension, men vi anse dock sådana skäl föreligga, att en utredning af Kungl. Maj:t är af behofvet påkallad. Här säges icke något sådant, utan endast att bankoutskottet icke funnit någon anledning att själf verkställa den utredning, som utskottet kunnat göra. Det har enligt min mening införts en princip i bankoutskottets utlåtande, som medför ganska betänkliga konsekvenser.

Jag förstår ju mycket väl efter den votering, som jag tillät mig besvara kammaren med på förmiddagen, att det icke finnes någon som helst utsikt för att vinna gehör för ett yrkande på återremiss, hvilket jag anser skulle vara det riktigaste och lämpligaste för att bankoutskottet skulle åstadkomma den utredning, hvarom här är fråga, men då jag finner det ganska omöjligt att få kammaren med mig på ett dylikt yrkande, har jag endast velat uttala mina betänkligheter inför dessa konsekvenser och har intet annat yrkande att göra än om bifall till motionen.

I detta yttrande instämde herrar *Lindhagen, Åberg, Hasselquist* och *Winberg*.

Angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omyndiga barn.

(Forts.)

Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.
(Forts.)

Herr Leander: Herr vice talman! Blott en kort upplysning. Den ärade utskottsledamoten, hvilken jag för öfrigt ber att på det hjärtligaste få tacka, för att han icke syntes hålla så starkt på utskottets hemställan, gjorde emellertid den anmärkningen, att mannen kunnat gå in i civilstatens änke- och pupillkassa. — Saken förhåller sig emellertid på följande sätt.

När mannen blef antagen till vaktkonstapel, ägde innehafvare af denna befattning rätt att välja, om han ville tillhöra denna kassa eller icke. Han blef också tillfrågad, om han ville det och anhöll då om några månaders betänketid. När han sedan kom tillbaka och förklarade, att han ville ansluta sig till kassan, fick han emellertid det svaret, att det var för sent, och sedan kom han aldrig in i kassan. Detta är anledningen till att änkan icke kan få pension från nämnda kassa.

Hvad sedan angår den utredning, hvarom herr Starbäck, till hvilken jag äfven ber att få framföra mitt hjärtligaste tack för hans inlägg, har talat, så är den utredning, som nu förebragts, så fullständig, att ingen myndighet kunnat göra den mera fullständig än hvad den redan är. Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! För min del ser jag gärna, att staten bispringer de små, som behöfva understöd, när staten har skyldighet därtill.

Hvad beträffar utskottets tal om utredning af vederbörande myndigheter innebär detta, att utskottet ansett, att fångvårdsstyrelsen bort vara den myndighet, som skulle tagit denna fråga om hand och framlagt den för Kungl. Maj:t. Enligt utskottets mening hade i föreliggande fall änkan bort tillrådts vända sig till vederbörande fängelsedirektör, som fört ärendet vidare till fångvårdsstyrelsen, hvarifrån ärendet sedan kommit till Kungl. Maj:t. Mången motion beträffande dylika pensionsfrågor skulle helt säkert icke behöfva väckas, om man försökte gå den väg, jag nu gifvit antydan om.

Det är således ingen motvilja mot att tillstyrka en liten pension, som förestafvat utskottets afslagsyrkande — jag tror, att utskottet gärna skulle ha tillstyrkt en sådan, om vederbörlig utredning funnits — men i detta fall finnas vederbörande, som ha skyldighet att se till, att deras underordnade få det understöd från staten, som behofvet kräfver och de gjort sig förtjänta af, och sålunda äfven bort göra framställning om pensionen. Denna väg hade enligt mitt förmenande varit den lämpligaste. Misslyckas den vägen, ja, då må gärna en enskild motionär taga frågan om hand, men jag kan icke finna, att så har varit fallet här.

Herr talman, jag skall emellertid icke göra något yrkande.

Herr Christierson: Jag tycker verkligen, att utskottet här har försvarat sig så, att det åtminstone borde undgå angrepp i

kammaren, men icke förty har herr Starbäck tillåtit sig att något ondgöra sig öfver utskottets utlåtande, som ju omfattar tre rader. Herr Vahlquist har redan påpekat, att utskottet med sitt uttalande menat, att saken först bort tagas om hand af vederbörande myndighet och att sedan, om detta misslyckats, man kunnat gå den andra vägen. Jag skall be att få ytterligare understryka detta, därför att det gäller ju dock att i ett visst fall upphäfva gällande lag, och då är det väl icke för mycket, att de myndigheter, som saken närmast angår, få tillfälle att behandla densamma. Men om man går så långt, att man säger, att det skulle vara orätt, att en hemställan blir afslagen därför att den kommer från enskild motionär, så kan man ju ställa den frågan: Då är det väl bäst att ordna det så, att alla de, som icke kunna få tag i någon enskild motionär — och det är naturligtvis det ojämförligt största antalet — också beredas tillfälle att inkomma till Riksdagen med framställningar. Så som saken nu är ordnad är det i viss mån ett lotteri; man söker att få draga en lott hos regeringen; antingen misslyckas det och man får en nit eller har man tur och en vinst kommer fram, och sedan kan en del af dem, som misslyckats, möjligtvis vända sig till någon medlem af Riksdagen, men alla de andra komma i en mycket dålig ställning.

Nu äro vi fullt beredda på att blifva beskyllda för att vara orättvisa och för att sakna hjärta, därför att vi våga yrka afslag på en framställning, som dock efter hvad som påvisats icke har gått den rätta vägen. Som jag nämnde nyss, har denne man haft tillfälle att ingå i pensionskassan, om han velat. Att han sedan icke gått in i densamma det är en annan sak.

Jag tillåter mig sålunda, trots den afbasning, som beståtts utskottet, att yrka bifall till dess hemställan.

Herr Lindhagen: Jag måste också för min del understryka, att det synes ganska betänkligt, om man allt mer och mer utfiner formella hinder för att frågor, som väckts i grundlagsenlig ordning i Riksdagen, icke måtte erhålla saklig pröfning. Det har ibland förekommit, att statsutskottet framhållit, att sådana frågor som väckts af enskild motionär bort framkomma från Kungl. Maj:t, och därför afstyrkt framställningen, men kammaren har starkt reagerat emot dylika försök. Nu ser man här en liknande tendens hos bankoutskottet uti en punkt, där det öfvertagit ett arf af statsutskottet. Det är riktigt af herr Starbäck att fästa kammarens uppmärksamhet på att man icke får på detta sätt kringskära Riksdagens rätt och plikt att sakligt pröfva önskemål, som genom motionärer framföras till Riksdagens bedömande.

Det var nog en missägning af herr Christierson, men jag blef alldeles förskräckt och begärde ordet i häpenheten, när herr Christierson sade, att här är fråga om en ändring i gällande lag och att motioner därom icke här böra komma fram. Skall den principen

Angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omyndiga barn.
(Forts.)

*Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.
(Forts.)*

följas, så tror jag, att vi kunna packa in allesamman och öfverlämna åt Kungl. Maj:t att ensam regera i detta land.

Då jag nu fått tillfälle därtill, skall jag be att få uttala mig litet om min fråga om bevakningspersonalen med anledning af herr Christiernsons påstående, att motionen icke vore sakligt väckt och på den grunden hade kommit till bankoutskottet i stället för till statsutskottet. Jag vill då säga, att i motionen har uttryckligen yrkats blott det, att dessa personer skulle erhålla högre pension. Det finnes, såsom jag har framhållit, olika vägar för att komma dit; antingen att gifva särskilda bestämmelser om pensionsunderlag för dem eller ock att ändra förhållandet mellan deras lön och tjänstgöringspenningar, men den sakliga frågan, nämligen att de vilja ha högre pension, den är väckt och den har motionären rätt att få sakligt pröfvad och den får icke trasslas bort genom hvarjehanda formella äfventyr i utskotten.

Nu förhåller det sig ju så, att man egentligen icke vet så noga, hvad som i pensionsfrågor hör till statsutskottet och hvad till bankoutskottet. Då nu denna motion dock blifvit remitterad till bankoutskottet, har utskottet endast tre alternativ. Det första är att förklara motionen orätt remitterad och återlämna densamma till kammaren för att sedan gå till statsutskottet. Gör utskottet icke det i rätt tid, får det behålla motionen och är skyldigt att ingå i saklig pröfning af densamma. Och vill bankoutskottet icke göra detta ensamt, kan utskottet inbjuda statsutskottet att behandla frågan i sammansatt utskott.

Vi ha här dubbla antydningar om att detta formella åskådningssätt vill lägga sin kalla och dödande hand på den sakliga pröfningen. Sådant har jag för min del alltid velat reagera emot och ber att få begagna äfven detta tillfälle därtill.

Herr Starbäck: Herr vice talman! Jag vill endast framhålla, att om det är utskottets mening, att vederbörande myndighet — eller vederbörande myndigheter förmodar jag herr Christiernson ville säga — skulle taga initiativ till sådana här pensionsfrågor, är det alldeles icke för mycket begärddt, att i motiveeringen till den första punkt, där bankoutskottet intager denna bestämda ståndpunkt, man hade fått något slags anvisning på, att det är meningen, att det hela skall innebära en uppmaning till dessa respektiva myndigheter att se till, att de icke tappa bort de personer, som stå liksom under deras vård. Hade det verkligen öfverskridit — jag vet icke hur jag skall uttrycka mig — bankoutskottets arbetsförmåga och tid att gifva en sådan anvisning? Det hade väl varit något helt annat än att här lämna själfva sakfrågan vind för våg, låta den fattiga människan stå alldeles utan stöd och endast hänvisa till att all utredning saknas. Det är, efter hvad jag kan förstå, icke endast fångvårdsstyrelsen,

som härvidlag är vederbörande myndighet, utan åtminstone också statskontoret.

Med andra ord, jag föreställer mig, att åtminstone Andra kammaren efter hvad jag vill hoppas skulle ha sett saken på ett helt annat sätt, om den hade funnit uttryckt i motiveringen den goda viljan hos bankoutsrottet att uppmana vederbörande myndigheter att se till, att icke någon stackars människa släppes vind för våg till fattigvården eller hvart som helst, om det finnes skäl för att hon eller han skall erhålla någon pension.

Herr Christierson: Jag ser mig nödsakad att yttra mig en gång till med anledning af att min partikamrat, herr Lindhagen, som icke tog upp saken till behandling, när den förelåg, utan först nu kom fram med sina skäl, ytterligare preciserat sina anmärkningar och påstår, att det är bankoutsrottet, som är den felande, och att vi äro formalistiska i detta fall, ja, lika byråkratiska som statsutskottet. Detta är i viss mån ett beröm, fastän det väl är afsedt som ett klander, när det kommer från det hållet.

Samme talare har också påpekat, att det finnes andra vägar som utskottet kunnat gå. Det skulle möjligen ha återremitterat motionen eller också skulle det ha begärt sammansatt utskott för att behandla densamma. Men det finnes en annan sak också, som han icke bör glömma, och det är oriktigt skrifna motioner, och jag undrar just, om utskottet på grund af oriktigt skrifna motioner har anledning att ingå i alltför sorgfällig behandling af dylika framställningar. Eftersom jag blifvit angripen, skall jag be att få säga, att denna motion enligt min uppfattning och enligt hela bankoutsrottets uppfattning är en motion, som är behäftad med just den bristen att vara skriven så, att den är omöjlig att förstå. Att man då icke kan upptaga den till behandling är ju ganska naturligt. I denna motion begäres nämligen, »att Riksdagen ville besluta att de lägre tjänstemännen eller bevakningspersonalen vid fångvården skall i pension åtnjuta 75 procent af sina vid afskedstagandet innehafvande kontanta löneförmåner.» Skulle en ändring här ha skett, måste vi ju hafva gjort en ändring i den allmänna pensionslagen, men det är alldeles gifvet, att man icke kan göra en ändring i den med särskild hänsyn till en viss grupp, och när man då vet, att deras pension, hvilket är det sakliga i denna fråga, är beroende på fördelningen mellan lön och tjänstgöringspenningar, så finnes icke mer än ett sätt att skriva en sådan motion ordentligt, och det hade varit att hemställa, att Riksdagen måtte ändra denna fördelning. Just detta gör, att jag tillåtit mig använda till själf försvar dessa uttryck mot motionären, hvilka jag hoppas han må tillgifva mig, om han öfverhufvud känner sig sårad af mitt uppträdande.

För öfrigt vill jag säga, att herr Starbäck, kanske med anledning af den behandling, som kom hans motion till del, är något

*Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindhols
änka och
omyndiga
barn.
(Forts.)*

Angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omyndiga barn.

(Forts.)

missnöjd, och det är ju icke så underligt. Det bruka ju motionärer vara som råka illa ut, han får väl också ursäkta utskottet. Jag vill betona, att här icke framförts ett enda sakligt skäl mot utskottet, men jag är den förste att medgifva, att barmhärtighets-skäl kunna sägas tala för motionen. Jag protesterar emellertid emot att den sakliga behandlingen på något sätt brustit i utskottet.

Herr Leander: Då det bland mina kamrater häruppe tyckes råda något missförstånd om, hvems motion herr Christierson i sitt senaste anförande åsyftade, så vill jag upplysa, att det var herr Lindhagens motion, icke min.

Herr Starbäck: Jag vill blott konstatera gentemot herr Christierson, att jag visserligen såsom motionär ingalunda är belåten, men jag misstänker, att doktor Carl Öhlander i Gefle är än mindre belåten. Det är hans talan jag fört och det är hans förhållanden som för mig varit det sakliga skälet under förmiddagens debatt, fastän herr Christierson tycks anse, att motionärens önskan och afsikter varit det drifvande. Då förstär jag icke, hvarför han, som förefaller att vara så god vän med båda motionärerna, icke kunde låta dessa personliga skäl tala, eftersom han anser, att de sakliga icke skulle ha någon betydelse. Åtminstone föreföll det mig så, men det kan ju hända att jag har orätt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Herr Christierson vidhåller, att den förevarande motionen blifvit sakligt behandlad, och att endast känslöskäl skulle göra, att man bifölle densamma. Men han har alldeles underlåtit att besvara herr Starbäcks och min anmärkning, att de skäl, som anförts för afslaget, vore formellt betänkliga. Jag blef alls icke stött utaf hvad den ärade talaren anförde — herr Christierson förutsätter alltid, att man blir stött å ömse sidor. Herr Christierson har som sagdt icke bemött min anmärkning, att man icke får underlåta att sakligt pröfva en motion, och icke heller har han besvarat herr Starbäcks anmärkning, att ett utskott först skall försöka ingå i pröfning af en fråga, som hänskjutes till detsamma, och att, om utskottet icke går i land därmed, antingen på den grund att saken i och för sig erbjuder svårigheter eller på grund af bristande tid, utskottet bör, ifall det anser det nödvändigt, föreslå en skrifvelse till Kungl. Maj:t angående närmare utredning af frågan. På sådant sätt kan man undvika de svårigheter, som yppa sig. Hvad angår den andra motionen, som behandlades för flera timmar sedan och hvilket herr Christierson anser vara ett ytterligare stöd för att man icke skulle ägna ärendet sakligt bedömande, så gäller tvisten nu, huruvida motionen är »riktigt skriven eller icke». Jag har framfört fångvårdsmännens kraf på att erhålla 75 procent af sina löneförmåner i pension. Detta kraf kan tillgodo-

ses icke blott såsom herr Christierson anser vara det riktiga genom en jämkning af lön och tjänstgöringspenningar, utan det kan äfvenske därigenom att man upprättar ett särskildt pensionsunderlag. Om jag nu blott talat om att jämka lön och tjänstgöringspenningar, kunde utskottet med lika fog hafva sagt, att man i stället bort ordna saken genom införande af ett särskildt pensionsunderlag, men att man icke motionerat därom. Därför anser jag, att jag gjort riktigast genom att skrifva helt allmänt, då man kan gå hvilka vägar som helst.

Angående pension åt vaktkonstapeln V. Lindholms änka och omtydiga barn.
(Forts.)

Herr Christierson: Herr talman! Jag finner mig nödsakad att svara herr Lindhagen, därför att det annars kan se ut, som om han ville, att fångvårdsmännen skulle erhålla 75 procent af lönen i pension, och att jag skulle vara emot det. Detta är icke fallet, utan saken är den, att herr Lindhagen gjort en framställning om, att fångvårdspersonalen skulle erhålla 75 procent af de kontanta löneförmånerna i pension, men skrifvit en motion, som icke kunde ge dem en sådan rätt. När jag därför yrkar bifall till utskottets hemställan, har jag därmed icke uttalat mig emot att fångvårdspersonalen skall få pension, men jag hoppas, att fångvårdsmännen nästa år få någon, som skrifer motionen bättre än i år.

Herr Lindhagen: Jag vidhåller hvad jag nyss framhållit, att fångvårdsmännen genom min motion kunde hafva fått hvad jag velat. Herr Christierson säger, att det är omöjligt, men jag förstår icke hvad han stöder sig på i detta fall. Herr Christierson kan emellertid vara lifligt öfvertygad om att någon till nästa år skall komma åter med yrkandet, samt att vederbörande utskott till sist skall få krypa till korset och pröfva just den framställning, som här är gjord.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag ber endast att få erinra om, att det här endast är fråga om att bevilja 240 kronor åt änkan Lindholm och ingenting annat.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den som vill, att kammaren, med afslag å bankoutskottets

Angående
pension åt
vaktkon-
stapeln V.
Lindholms
änka och
omyndiga
barn.

hemställen i punkten 17 af utskottets förevarande utlåtande nr 18, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

(Forts.)

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Voteringen utvisade 108 ja mot 72 nej, hvadan kammaren med afslag å utskottets hemställen bifallit den i ämnet väckta motionen.

Angående
pension åt ge-
neralkonsuln
R. Bagges
änka.

Punkten 18, angående pension åt generalkonsuln R. Bagges änka.

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte medgifva, att generalkonsuln Richard Bagges änka, fru Lily Bagge, född Schwartz, finge från och med år 1911, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifve, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 800 kronor.

Reservationer hade likväl afgifvits af:

herr *Vahlquist*, som ansett, att utskottet bort afstyrka framställningen i fråga; samt

herrar *Eklund*, *Mallmin*, *Thylander*, *Christiernson* och *Neiglick*.

Efter föredragning af utskottets hemställen gaf herr vice talmannen på begäran ordet till

Herr *Vahlquist*, som anförde: Såsom af betänkanDET framgår, har jag icke kunnat dela utskottets uppfattning angående beviljandet af pension åt änkefru Bagge och jag har i min reservation anført som hufvudskäl härför, att vid beviljandet af pension i fall som det föreliggande *behofvet* bör vara afgörande, och jag kan icke finna, att *behofvet* i detta fall är så synnerligen stort. Af handlingarna framgår nämligen, att behållningen i dödsboet utgjorde 57,490 kronor i kontanta penningar och värdepapper, hvartill kommer värdet af boets lösa inventarier. Visserligen har änkefru Bagge i sin ansökan gjort gällande, att räntan på ofvannämnda kapital, efter 5 procent uppgående till cirka 2,875 kronor för år, icke vore tillräcklig för sökandens lifsuppehälle och för bekostande af hennes sons uppfostran. Jag får säga, att jag icke kan finna annat än att det påståendet är något väl djärft. Hvar skall det sluta med beviljandet af pensioner, till hvilka ingen som helst rätt finnes, om

man utgår ifrån, att en inkomst af omkring 3,000 kronor årligen icke är tillräcklig för en vuxen person och ett barn att leva på. Det låter för mig otroligt, och det torde vara många, som dela min uppfattning.

Vidare framgår af handlingarna, att förhållandena skulle tett sig annorlunda, om generalkonsuln fullgjort hvad han bort göra, för att säkerställa framtiden för hustru och barn, genom att inbetala föreskrifna afgifter till pensionskassan, hvilka afgifter uppgingo till något öfver 5,000 kronor. Det synes mig hafva varit en lätt sak, då så mycket kontanta medel funnos tillgängliga. I så fall hade änkan nu uppburit 1,800 kronor årligen för sig och barn.

Jag kan emellertid icke finna hvarken att något verkligt behof här föreligger, eller att Riksdagen rent utaf skulle premiera det slarf, som här blifvit begånget.

Underlåtenheten att erlægga pensionsavgift skulle dock icke för mig ha varit af så afgörande betydelse, om existensmedel saknats för änkan och barnet. Men då så ingalunda är förhållandet, kan jag icke skänka min röst åt den framställning, som här blifvit gjord, utan yrkar jag bifall till min reservation och afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Bråborg, *Thylander*, *Neiglick*, *Wilson*, *Nilsson* i Skärhus, *Karlsson* i Fjäl och *Hansson*.

Vidare yttrade:

Herr *Svensson* i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna af betänkandet kunna finna, så föreslår utskottet, att Riksdagen skall bifalla Kungl. Maj:ts proposition om en pension af 800 kronor åt generalkonsul *Bagges* änka.

Herrarna torde af betänkandet ha inhämtat, att generalkonsul *Bagge* varit i konsulatväsendets tjänst under 23 år och att han dog därborta på sin post i Shanghai och att statskontoret har efter pröfning af handlingarna tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt vidare att det i detta fall icke vore fråga om ett prejudikat, då Riksdagen förut under liknande förhållanden beviljat samma pension åt hvardera af änkorna efter konsulatrådet *Fallenius* och f. d. konsuln *Titz*. Jag kan för min del icke finna annat, än att denna pension är skäligen blygsamt tilltagen, och att med hänsyn till den långvariga nitiska tjänst *Bagge* under lifstiden bestridt och de svåra förhållanden, hvarunder han därborta verkat, Riksdagen handlade värdigt, om den bifölle Kungl. Maj:ts proposition och beviljade pensionen. Det har visserligen sagts, att behållningen varit tämligen stor i boet. Ja, det kan vara ett relativt begrepp, men vi kunna vara ense om, att det är mycket litet att bygga framtiden på, och att äfven förmögenheten kan bli hastigt nog spolierad, ifall olyckan är framme.

Angående
pension åt ge-
neralkonsuln
R. Bagges
änka.

(Forts.)

Jag tror som sagdt, att Riksdagen skulle handla värdigt och klokt, om den bifölle pensionen, och att faran för ett prejudikat är utesluten.

Herr Christiernson: Ja, jag tillåter mig i olikhet med den sista ärade talaren att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Vahlquist vid betänkandet fogade reservationen, i hvilken jag jämte några andra utskottsmedlemmar instämt. Och jag får säga, att skulle denna kungl. proposition bifallas, har därmed gärdet blifvit fullständigt upprifvet, ty sedan kan jag för min del icke inse, hvarför man öfver hufvud taget skall utkräfvat pensionsafgifter af statens ämbets- och tjänstemän och hvarför öfver hufvud taget Riksdagen har anledning att ingå i pröfning af deras behof af pension. Herr Vahlquist har fullkomligt utvecklat de skäl, som här tala för ett afslag af propositionen. Den, som har en räntekomst beräknad till 2,875 kronor om året, bör kunna reda sig, äfven om personen i fråga har ett barn att försörja. Och efter bo-uppteckningen fanns motsvarande kapital, så när som på en mindre del, eller mer än 50,000 kronor kontanta penningar insatta på deposition i olika banker i Stockholm. Och man får väl ändock antaga, herr Svensson, att Stockholmsbankerna äro så pass solida, att man ej behöfver riskera sina depositionsmedel.

Jag ber särskildt få framhålla, att denne tjänsteman haft rättighet att ingå i pensionskassan, och då skulle änkan och barnet haft 1,800 kronor om året. Men han var för snål och ansåg, att de retroaktiva afgifterna voro för höga, något som emellertid ej bör inverka på vår ställning till denna fråga.

Jag tillåter mig att yrka afslag å utskottets hemställan.

Hans excellens, herr ministern för utrikesärendena greve Taube: Herr talman, mina herrar! Herrar reservanter ha som skäl för sitt afslagsyrkande anført, att enligt deras uppfattning i ett fall som detta behofvet ensamt bör vara bestämmande för pensionsbeviljande, och att här icke förelåg ett sådant behof, enär behållningen i dödsboet utgjorde omkring 58,000 kronor. Ja, mina herrar, jag vill icke dölja, att då fru Bagges underdåniga pensionsansökan inkom, hade jag också till en början den tanken, att här icke förefanns ett tillräckligt behof, och att jag alltså var ytterst tveksam, huruvida jag skulle tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga proposition till Riksdagen angående den begärda pensionen. Men vid närmare öfvervägande och sedan jag satt mig in i frågan, har jag funnit, att jag ej kunde låta mig leda af dylika hänsyn. Och jag har blifvit ytterligare styrkt i denna min uppfattning af det tillstyrkande utlåtande statskontoret afgifvit.

Jag ber då först och främst att få fästa herrarnas uppmärksamhet därpå, att den af reservanterna uppställda satsen, nämligen att behofvet ensamt skall vara utslagsgifvande för statspension,

torde, så synes det mig åtminstone, stå i strid med de allmänt antagna grundsatserna för beviljandet af pension åt statstjänstemän och deras efterlevande. Vidare vill jag påpeka den omständigheten, att hvad beträffar konsulattjänstemännen deras pensionsförhållanden visserligen förut varit reglerade på ett olika sätt mot pensionsförhållandena för andra statstjänstemän, men att detta kom sig däraf, att under unionen konsulerna voro unionella tjänstemän och deras pensionsförhållanden således ordnade på ett helt annat sätt. Det gick nämligen så till, att pensionen utgick af den gemensamma kabinetts- och konsulatskassan och beviljades af Kungl. Maj:t i sammansatt statsråd. Detta förändrades emellertid efter unionens upplösning 1905. Det åtgick sedan ganska lång tid, innan hithörande förhållanden togo fasta former, så att under ett par års tid desamma voro sväfvande. Emellertid ordnades saken så, att konsulerna fingo tillträde till civilstatens änke- och pupillkassa, men detta skulle träda i verket först 1908, i den mån utnämningar till nya tjänster ägde rum. Efter den tiden skulle konsulerna utan vidare blifva delägare i denna kassa och erlægga därför stadgade afgifter och änka och barn på så sätt vara tillförsäkrade pension. Före 1908 åter stod det dem fritt att genom erläggande af retroaktiva afgifter ingå i kassan. Dessa retroaktiva afgifter uppgingo till höga belopp. Och man kan nu visserligen säga, att i detta fall vederbörande varit i stånd att erlægga beloppet i fråga, men å andra sidan är det icke så lätt för en konsul, som sitter utomlands, och mången gång har svårt att reda sig med den lön han har, att utbetala ett så stort belopp som 5,000 kronor, hvilket det här gällde. Det har upplysts, att generalkonsul Bagge varit betänkt på att söka inträde i änke- och pupillkassan, och han att inhämtat upplysningar om saken, men att han dragit sig för de stora utgifterna. Därtill kom också att han vid denna tid, till följd af mångårig vistelse i det osunda klimatet i Östern, redan var nedbruten till hälsan, och att det därför kan antagas, att han ej längre var i besittning af nödig energi för ordnande af denna angelägenhet. Hur därmed än var, så blef ingenting af med saken och så dog han under tiden. Det är såsom herr Christierson anmärkte, att om Bagge hade fullföljt sin afsikt, så hade hans änka nu suttit med en pension af 1,800 kronor, och man kan blott beklaga, att han icke gjorde så.

Emellertid framställer sig saken så för mig, att jag tycker, att det vore obilligt, om, på grund däraf att förhållandena efter unionsupplösningen på alla möjliga områden och äfven på detta område blifvit tilltrasslade, de efterlevande efter en ämbetsman, som tjänat sitt land under många år och, sedan han därunder förlorat hälsan, gått en, mänskligt att se, förtidig död till mötes, skulle blifva lidande. Jag erinrar också att Riksdagen tycks förut hafva varit af samma uppfattning, ty år 1908 beviljade Riksdagen — såsom en ledamot af kammaren, jag tror det var herr Christierson,

*Angående
pension åt ge-
neralkonsuln
R. Bagges
änka.
(Forts.)*

Angående
pension åt ge-
neralkonsuln
R. Bagges
änka.
(Forts.)

nyss påpekade — pensioner i två fullkomligt liknande fall. Behållningen af dödsboet uppgick därvid till nästan samma belopp som här; jag tror att det var 35,000 kronor i det ena och 40,000 i det andra fallet. Jag kan icke säga fullkomligt säkert, men beloppet var ganska nära detsamma som nu.

Jag vill vidare tillägga, att generalkonsulinnan Bagge, som är norskfödd och har en son att uppfostra, gärna vill uppfostra honom i Sverige och själf för detta ändamål slå sig ned här i landet. Hon har emellertid upplyst, att kapitalet är mindre än hon först uppgifvit och att hon icke här skulle kunna lefva på afkastningen af detsamma. Det har sagts mig, att realiseringen af boet icke lämnat den behållning hon tänkt sig och att hennes placerade medel icke lämnade, på sätt hon beräknat, 5 procent i afkastning. Följaktligen har hon, enligt hvad hon uppgifvit, icke mera än något öfver 2,000 kronor om året att lefva af och icke, såsom förut uppgifvits, 2,875 kronor. Det synes mig därför, med hänsyn till hennes mans mångåriga dugande verksamhet i statens tjänst och att han stupat på sin post, att många skäl tala för att Riksdagen borde bifalla denna ansökan, och jag vågar hoppas, att herrarna ville finna denna Kungl. Maj:ts framställning behjärtansvärd.

Herr Vahlquist: Herr talman! Hans excellens herr utrikesministern sade, att det skulle vara en risk att bifalla afslagsyrkandet på i reservationen anförda motiv. Det skulle vara farligt särskildt med hänsyn till de konsekvenser, det skulle medföra för statens tjänstemän och dessas pensionsförhållanden. Men det tror jag icke är förhållandet, ty i min reservation står det med all tydlighet *i fall som detta*. Därmed menas, att den person det här gäller *icke har någon rätt till pension*. Helt annat är det med statens tjänstemän, som hafva *rätt till pension*. Beträffande dessa får till förmögenheten icke tagas hänsyn, utan pensionen anses intjänad och skall utgå efter vissa lefnads- och tjänstår. Men i detta fall står icke saken så, utan här gäller det en person, som *ingen rätt har till pension*. Jag anser därför det af mig använda uttrycket fullt riktigt, och jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till min reservation.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen gifvit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 19—23.

Kammaren biföll hvad utskottet i nämnda punkter hemställt.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—28.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

Punkten 29, angående pension åt förre soldaten A. J. Lund.

*Angående
pension åt
förre soldaten
A. J. Lund.*

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 10, hade herr Berg i Munkfors föreslagit, att Riksdagen ville åt förre soldaten Anders Johan Lund bevilja en årlig pension af 300 kronor att utgå, om möjligt från 1911 års början, på allmän indragningsstat under hans återstående lifstid.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Berg i Munkfors yttrade: Herr talman, mina herrar. Då utskottet afstyrkt min motion utan någon reservation afgifvits, är det icke med några ljusa förhoppningar till det slutliga resultatet, som jag ber att få yttra några ord.

Emellertid ber jag att till den verkan det hafva kan få göra herrarne uppmärksamma på att det här gäller ett särskildt ömmande fall. Min motion afser nämligen att med en liten pension på 300 kronor hjälpa en fattig familj, hvars familjefar med utmärkta vitsord har tjänat sitt land som soldat i 25 år, men som på grund af sjukdom måst taga afsked ur tjänsten. Såsom synes af motionen har mannen i fråga tio barn, däraf sex minderåriga. De intyg, som närslutits ärendet, bestyrka familjens fattigdom samt äro i öfrigt tjänste- och läkarebetyg för soldaten i fråga. Jag tillåter mig läsa upp ett par af dem.

Det ena lyder: »På begäran får jag härmed nöjet intyga, att soldaten A. J. Lund, som tjänat vid Värmlands regemente i 25 år, under den långa tid, som han stått under mitt befäl, alltid och på hvarje plats visat sig mycket plikttrogen, pålitlig och arbetsam.

Med den ingående kännedom, som jag äger om Lund, kan jag alltså på det allra lifligaste rekommendera honom till det bästa, väl vetande, att han till fullkomlig belåtenhet kommer att sköta den plats, som blifver honom anförtrödd.

Lund har alltid åtnjutit ett berättigadt anseende som en god soldat och en god kamrat, allvarlig, duglig, påpasslig och ärlig.

Karlstad den 26 februari 1907.

Hugo Falk.

Chef för Grums Kompani.»

Angående
pension åt
förra soldaten
A. J. Lund.
(Forts.)

Det andra intyget, utfärdadt af en af kommunalnämndens ledamöter lyder: »Får härmed på begäran intyga att före detta soldaten Anders Johan Lund från Djupsundet Hammarö fortfarande är medellös samt på grund af sjukdom är i ganska små omständigheter för sig och sin familjs bärgning.

Fallet å Hammarö den 3 januari 1911.

På kommunalnämndens vägnar:

K. J. Nilsson.»

De skäl utskottet anfört för sitt afslagsyrkande tyckas mig väl mycket vittna om de obotfärdiges förhinder. Utskottet säger nämligen: »På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgif 1909 års Riksdag en höjning af de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratialen med 25 kronor årligen. Vid sådant förhållande och då ett bifall till motionen med säkerhet skulle föranleda till framställningar om beviljande af pension äfven åt andra afskedade indelta soldater, har utskottet ansett sig böra afstyrka bifall till ifrågavarande motion.»

Beträffande höjningen af soldatpensionen, torde det böra upplysas, att den person det gäller hittills erhållit 36 kronor om året i pension. Från och med år 1912 skulle han efter den ökning, som bestämts af Riksdagen år 1909, få en pension af 61 kronor om året. Om man frånräknar de barn i familjen, som äro vuxna, nämligen fyra stycken, blir det i alla fall en familj på åtta personer, som skall lefva på detta belopp. Hur det skall gå till, torde vara svårt att räkna ut. Utskottet har icke vågat reflektera på detta af fruktan att komma till korta med sitt tal om höjning af soldatpensionen.

Hvad angår det påståendet att, därest den föreliggande anhållan blefve bifallen, detta skulle leda till, att flera skulle komma med samma kraf, så vill jag säga, att det kan vara möjligt, men de krafven måste ju pröfvas i hvarje särskildt fall. Det är att märka, att det här fallet är ett undantagsfall. Mannen i fråga har blifvit bruten i tjänsten vid sin bästa mannaålder vid icke fulla 50 år, så det kan icke gärna komma i fråga så synnerligen många sådana. Därför bör icke Riksdagen af fruktan för detta påstående neka att utföra en sådan rättfärdig gärning, som det här verkliga är fråga om.

Det utbetalas årligen tusentals kronor till afskedadt befäl, och då borde man kunna unna denne fattiga knekt några hundra kronor, så att han åtminstone har dagligt bröd och slipper anlita den allmänna barmhärtigheten. Här talas så ofta och så vackert om, att vi böra samla hela vårt folk till stora mål och att åter väcka till lif den kärlek till fosterbygden, som dött i många bröst. Jag tror, att man kan säga, att man härutinnan kan använda olika vägar, men en af dessa vägar är att söka värna om dessa små, som kommit i olycka på ett eller annat sätt. Det är ju dock så, att det är

af största nödvändighet att söka bringa hjälp åt dem, som bo i kornorna, och som många gånger få arbeta hårdt för sitt uppehälle. Men då det gäller dessa små kommer det alltid så många om och men; det går ofta så, att man hissar upp den vindbrygga, som borde förena medborgarna. Man bygger sitt afvisande på principer och former och man glömmar att utföra dessa goda gärningar, som skulle vara samlande för folket. Jag vädjar i alla fall till herrarna här att i detta stycke göra en rättfärdig handling och gå till mötes denna anhållan om understöd till familjen i fråga. Jag tror, att man i det fallet, som jag sade förut, icke bör frukta så stora efterräkningar. Och för öfrigt, om det skulle komma flera, som vore i behof af samma hjälp och som vore i samma belägenhet, bör Riksdagen enligt mitt förmenande söka hjälpa äfven dessa.

Jag vill till sist meddela, att man i Första kammaren har bifallit motionen. Man brukar i regel icke på det hållet vara så synnerligen ömhjärtad, då det gäller sådana här saker, men i detta fall har det skett, och jag vädjar på det varmaste till herrarna i denna kammare att också bifalla min motion. Jag vill för min del hoppas, att äfven utskottet, trots att det af principskäl har yrkat afslag på motionen, innerst vill gå med på mitt yrkande. Jag har hört yttranden i denna riktning, så att jag som sagdt i det stycket hoppas det bästa.

Herr talman, jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Vidare anförde:

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Här föreligger ju ett synnerligen ömmande fall. Jag skall endast be att få yttra några ord till försvar för utskottets ståndpunkt.

Det gäller här, huruvida en genom sina konsekvenser stor summa skall aflyftas vederbörande kommuner och läggas på staten. Vi böra ha klart för oss detta, innan vi gå att fatta beslut. Gå vi in på detta och lämna denna pension, så måste vi vara beredda på att taga konsekvenserna, nämligen att ett stort antal personer i lika eller nära nog liknande omständigheter komma och begära pension. Är det så, att Riksdagen vill godkänna denna princip, då kommer helt visst bankoutskottet i framtiden icke att yrka afslag på sådana framställningar, ty då är principen fastslagen.

Jag skall i det läge, frågan befinner sig, icke göra något yrkande, men jag har endast velat uttala, att kammaren bör tänka på, att den måste bereda sig på att taga konsekvenserna af det beslut den nu fattar.

Herr Schotte: Herr talman! Då den siste ärade talaren icke gjorde något yrkande, kunde det ju vara obehöfligt för mig att uppträda till försvar för motionen. Men då han hemställde,

*Angående
pension åt
förra soldaten
A. J. Lund.
(Forts.)*

Angående
pension åt
förra soldaten
A. J. Lund.
(Forts.)

att kammaren särskildt borde betänka de konsekvenser, som ett bifall till motionen skulle föra med sig, så tror jag, att kammaren med ganska lugnt samvete kan taga dessa konsekvenser. Det är af alla erkänt, att fattigvårdstungan trycker mycket olika i olika kommuner, och att på vissa håll önskningar framkommit att på staten öfverflytta en större del än nu af dessa bördor. Skulle detta kunna delvis ske på det sättet, att staten skipar rättvisa mot gamla soldater, så att de erhålla pension af staten i stället för fattigvård från respektive kommun, så tror jag, att detta vore ett godt i stället för ett ondt och att det också skulle i någon ringa mån utjämna den kommunala fattigbördan. Jag tror sålunda icke, att man bör vara rädd för de konsekvenser, den siste talaren ordade om. Herr talman, jag förenar mig i yrkandet på bifall till motionen.

Herr *Wavrinsky* instämde häruti.

Herr Olsson i Fläbro.: Herr talman! När jag för en stund sedan för en riksdagskamrat uttryckte mina sympatier för denna motion, så erinrade han i likhet med utskottet om konsekvenserna. Han sade, att ifall man bifölle motionen, skulle det kunna hända, att 11,000 afskedade soldater komme och begärde liknande pension. Jag tror för min del, att om det finns 11,000 afskedade soldater, som i likhet med denne soldat oförvitligt tjänat sitt land i 25 år, som ha 10 barn hvardera, af hvilka större delen äro minderåriga, och som dessutom äro meddellösa och sjukliga, så bör man bevilja pension åt hvarenda en.

Jag förenar mig med motionären i hans yrkande.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Herrarna veta nog, att jag vid flera tillfällen kämpat för, att den indelte soldaten skulle, då han får afsked, erhålla ett något större understöd än som nu är fallet, och jag ser naturligtvis gärna, att allt göres för vinnande af detta mål.

När nu utskottets ordförande icke gjort något yrkande om bifall till utskottets hemställan, så skall icke heller jag göra det. Men jag tillåter mig i stället göra ett annat yrkande som jag tror bättre öfverensstämmer med af Riksdagen förut fattade beslut i liknande fall. Om nämligen detta belopp af 300 kronor beviljades, så skulle följden blifva, att den person det här gäller kommer i en gynnsammare ställning än andra lika berättigade, för hvilka utskottet hemställt om beviljandet af 300 kronors pension, därigenom att han finge utom de 300 kronorna äfven uppbära honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa.

Jag skall därför, herr talman, be att få framställa följande yrkande: »att motionen nr 10 må på det sättet bifallas, att Riksdagen medgifver, att till förra soldaten Anders Johan Lund må från och med innevarande år å allmänna indragningsstaten under

hans återstående lifstid utgå en årlig pension till så stort belopp, att densamma jämte Lund tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till 300 kronor.»

*Angående
pension åt
fjörre soldaten
A. J. Lund.*

(Forts.)

Herr Christiernson: Herr talman! Det är icke mig emot, om kammaren bifaller motionen på det ena eller andra sättet, men då jag anser, att utskottet sakligt kommit till ett rättvist slut genom att yrka afslag på motionen, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Det kunde kanske väcka förvåning, om icke någon af landtmannagrupperna här uppträdde för att gifva till känna den ståndpunkt, vi intaga i denna fråga. Jag vill då säga, att det ju är alldeles gifvet, att, om Riksdagen med öppen blick för konsekvenserna vill gifva pension eller understöd till våra gamla soldater, vi från landsbygden naturligtvis icke ha något däremot. Vi ha gifvetvis intet skäl att missunna våra gamla soldater denna förmån, utan skulle det tvärtom bereda oss en synnerligt stor glädje, då vi ju af gammalt hysa en varm känsla för dessa *våra* gamla trojänare.

Herr talman, jag har för öfrigt intet yrkande.

Herr Schotte: Herr talman! Jag undrar ändå, om det är skäl för kammaren att bifalla herr Vahlquists yrkande. Det gäller ju här endast 36 kronor om året, och Första kammaren har redan tagit motionen oförändrad. Kan det vara lämpligt att för en sådan sak som denna anställa gemensam votering? Jag ber att få erinra om de särskilda skäl, som här föreligga, nämligen att mannen är invalid, har en stor barnskara o. s. v. Jag tror därför icke, att konsekvenserna af ett bifall till motionen böra verka afskräckande. Jag vädjar till herr Vahlquist, om han icke skulle vilja afstå från sitt yrkande, så att man sluppe att anställa gemensam votering för 36 kronor.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! När jag reste hit till Riksdagen fick jag af två gamla knektar, som i tjänsten fullgjort sina åligganden, som tjänat i många år och som befunno sig i ömmande omständigheter, det uppdraget att söka verka för deras pensionering. Men jag hade aldrig tänkt mig, att Riksdagen skulle frångå sina gamla principer, utan att hvarje sådan pension skulle prövas, innan den af Riksdagen bifölles. Men vill man nu visa sig liberal och göra en afvikelse från denna princip, så har jag intet däremot. Jag skulle dock helst vilja ansluta mig till det yrkande, som framställts af herr Vahlquist.

Herr Schotte: Herr talman! Jag ber att få rätta ett misstag, då jag i mitt förra anförande nämnde siffran 36; siffran på pen-

Angående
pension åt
förra soldaten
A. J. Lund.
(Forts.)

sionen från krigsmanshuskassan utgör ju numera 61 kronor. Men jag tror icke ändå, att skillnaden mellan 36 och 61 kronor är så stor, att den bör inverka på uppfattningen af denna fråga. Jag tror sålunda fortfarande, att kammaren bör i detta fall instämma med Första kammaren och bifalla motionen.

Herr Vahlquist: Herr talman! Det kan synas, som vore det en mycket liten skillnad mellan motionen och mitt yrkande, men det är dock en ganska stor principiell skillnad. Om herrarna gå tillbaka till föregående års förhandlingar, så skola herrarne finna, att det icke är utan exempel, att de, som afgått ur militärtjänst, sedan fått anställning i annan statstjänst, och vid afskedet från denna fått pension. Därvid har emellertid afdrag gjorts för gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa, så att fyllnadspensionen upptagits till så stort belopp, att den tillsammans med från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratial uppginge till 300 kronor i sin helhet. För något år sedan fattade Riksdagen beslut i öfverensstämmelse härmed på Kungl. Maj:ts hemställen. Jag anser det vara viktigt, att man fastslår ett bestämdt belopp. Jag vet icke, om jag kommer tillbaka till Riksdagen, men de, som komma att blifva ledamöter af denna kammare, komma nog att erfaras, att det blir många gamla behöfvande indelta soldater och korporaler, som med samma rätt som denne komma och begära pension. Men då är det af vikt, att Riksdagen redan nu bestämmer sig för ett belopp, hvilket kan anses skäligt.

Och då Riksdagen icke beviljar järnvägsarbetare och andra arbetare mera än 300 kronor i årlig pension, så anser jag detta vara en ganska skälig pension äfven för den indelta soldaten.

Jag vill lämna den upplysningen, att en stor mängd indelta soldater gått in till Kungl. Maj:t med begäran, om jag ej missminner mig, att erhålla en pension af 80 procent af sin till 200 kronor uppskattade årsinkomst, d. v. s. 160 kronor. Mitt yrkande kan därför icke anses obilligt.

Jag ber alltså, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till mitt förslag. Jag anser det vara af vikt att få veta, huru högt vi skola gå i framtiden i sådana fall som det föreliggande, då framställningar till Riksdagen komma att göras.

Herr Neiglick: Herr talman! Ur framtida utskottssynpunkt har jag intet att erinra mot bifall till den framställning, som nu föreligger eller mot de enskilda motionärernas pensionsförslag i allmänhet. Man finge då linjerna klara. Utskottet hade i framtiden endast att pröfva, om ett behof förefinnes, och sedan föreslå, att pensionen beviljas. Det hela blefve mycket enkelt, men det blefve synd om alla behöfvande, som icke funne någon förespråkare bland riksdagsmännen.

Man skulle ju kunna lösa äfven andra frågor på detta sätt ge-

nom enskilda motioner i särskilda fall. En föregående talare påpekade det önskvärda uti att vissa bördor flyttades öfver från kommunerna och lades på staten. Och en annan talare var nog frikostig att vilja pensionera 11,000 soldater. Det är ju då möjligt, att man på denna väg skulle kunna lösa till och med hela ålderdomsförsäkringsfrågan.

*Angående
pension åt
förra soldaten
A. J. Lund.
(Forts.)*

Herr Jansson i Djursätra: Herr talman! Jag tror, att det är olämpligt att fastslå ett visst pensionsbelopp för gamla soldater, utan den saken borde väl i hvarje fall prövas efter den sökandes behof. Här föreligger nu ett alldeles exceptionellt förhållande. Den f. d. soldat, som det gäller, är sjuk och kan icke bidraga till sitt och sin familjs uppehälle, och har hustru samt 10 barn. Om nu han som understöd kan få det ifrågasatta beloppet, är därmed icke sagt, att detta bör vara normerande för andra, som framdeles kunna begära understöd.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen samt 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det af herr Vahlquist under öfverläggningen gjorda yrkandet; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den under 2:o) upptagna propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition antagits den under 3:o) upptagna propositionen nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bankoutskottets hemställan i punkten 29:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 18, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och bifallit det af herr Vahlquist under öfverläggningen gjorda yrkandet.

Omröstningen utföll med 72 ja, men 95 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan och i stället bifallit det af herr Vahlquist under öfverläggningen gjorda yrkandet.

Angående
pension åt for-
tifikationskas-
sören K. P.
Karlsson.

Punkten 30, angående pension åt fortifikationskassören K. P. Karlsson.

I en till Riksdagen den 10 mars innevarande år aflåten proposition, nr 128, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för ofvannämnda dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att fortifikationskassören och förrådsförvaltaren Karl Petter Karlsson finge från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin innehafvande befattning, under sin återstående listid åtnjuta, utöfver honom författningsenligt tillkommande pension från arméns pensionskassa, en ytterligare pension af 400 kronor årligen från allmänna indragningsstaten.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *Leander* väckt motion, nr 8, däruti motionären hemställt, det Riksdagen ville besluta, att på det af Riksdagen förut beviljade 2:a ålderstillägget för fortifikationskassören och förrådsförvaltaren Karl Petter Karlsson måtte beviljas honom pension med 400 kronor årligen, att utgå i sammanhang med den honom enligt pensionsreglementet tillkommande pension å lön och 1:a ålderstillägget.

Utskottet hemställde,

- a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej måtte vinna Riksdagens bifall,
- b) att förevarande motion ej heller måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan punkten föredragits, erhöles ordet af

Herr *Leander*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Utskottet har icke velat vara med om det föreliggande förslaget och nu anført samma skäl för afslag, som vid föregående sådana tillfällen har anförts, nämligen att icke utredning hade ägt rum genom vederbörande myndigheter. Detta var nämligen icke nödigt af den anledningen, att en kungl. proposition äfven aflämnats rörande pension för fortifikationskassören Karlsson. Denna proposition bestyrker till punkt och pricka, hvad jag anført i min motion, och propositionens hemställan öfverensstämmer äfven fullständigt med min egen hemställan.

Här kommer man emellertid nu med principiella skäl. Utskottet säger: »Då fortifikationskassören Karlsson tillhör en grupp af tjänstemän, hvilkas ordinarie aflöningsförmåner ännu icke reglerats, har det syntts utskottet, som om frågan om beviljande af ökad pension åt dylika tjänstemän bort i sin helhet föreläggas Riksdagen till pröfning.» Ja, hvad mera hade Karlsson och de öfriga tio fortifikationskassörerna — ty jag vill minnas att deras antal är inalles elfva — önskat, än att de för länge sedan fått löneroglering? Därpå ha de i alla fall fått vänta. Jag upplyser i min motion om, att vid den af 1901 års Riksdag beslutade lönerogleringen för armén kommo

fortifikationskassörerna icke med, utan då skulle man uppskjuta frågan om löneroglering för dem, till dess sådan ägt rum rörande fortifikationsdepartementets civila tjänstemän. Men när löneroglering för dessa senare beslöts, förelåg återigen hinder, så att fortifikationskassörerna icke heller då kommo med, utan då ville man vänta i afvaktan på lösningen af frågan om fortifikationens omorganisation. Emellertid torde de ännu få vänta i många år på sin löneroglering, enligt hvad jag hört från fullt autentiskt håll, detta med anledning af hvad försvarskommittén har yttrat angående detta ärende. Dessa fortifikationskassörer ha nu anledning nog att undra, hvarigenom de försyndat sig, eftersom de så länge skola behöfva vänta på sin löneroglering. Deras militära vederlikar, d. v. s. befäl och underbefäl vid armén, ha ju för 10 år sedan erhållit sin löneroglering, och dessa få kanske vänta ännu 10 år, innan de erhålla sin. Man må därför icke alltför mycket förvåna sig, utan förlåta dem, om de tycka, att det är något underliga principer, som tillämpas, ty den som har skon, han känner hvar skon klämmer.

Nu påstår utskottet, att, om tilläggspension åt Karlsson skulle beviljas, detta antagligen skulle komma att föranleda till enahanda framställning från andra befattningshafvare. Ja, föreligga samma skäl för beviljande af tilläggspension för alla som för Karlsson, så tror jag, att Riksdagen med mycket godt samvete kan bevilja sådan tilläggspension. Karlsson har nu i öfver 44 år varit anställd i statens tjänst, har utfört ett troget och nitiskt arbete, enligt hvad alla hans förmän kunna vitsorda och äfven ha vitsordat.

Härtill kommer en annan omständighet, nämligen den, att Riksdagen liksom gifvit på hand att bevilja honom pension på det andra ålderstillägg som vid 1908 års riksdag beviljades honom. Detta ägde rum på motion af herr Edvard Wavrinsky. I denna motion framhölls det bland annat, att, om icke ett andra ålderstillägg tillerkändes Karlsson, finge han vidkännas icke blott i motionen omnämnd minskning i förmåner, utan äfven därmed följande minskning i pension af 400 kronor pr år. När nu Riksdagen godkände denna motion och väl äfven motionens motivering, så har väl Riksdagen i och med detsamma sagt, att när Karlsson en gång afträder från tjänsten och blir pensionsmässig, skall han få pension på detta andra ålderstillägg, och det är nu, hvad som begäres i Kungl. Maj:ts proposition och min motion.

Första kammaren har också för sin del funnit, hvilka klara skäl som föreligga för att bevilja denna hemställan, ty den har, om jag icke är oriktigt underrättad, utan votering i dag på förmiddagen bifallit den kungliga propositionen och i och med detsamma också min motion.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, hvilket på samma gång också är bifall till min motion.

Med herr Leander förenade sig herr *Wavrinsky*.

*Angående
pension åt for-
tifikationskas-
sören K. P.
Karlsson.
(Forts.)*

Angående
pension åt for-
tifikationskas-
sören K. P.
Karlsson.
(Forts.)

Vidare anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr vice talman, mina herrar! Jag vill beträffande den föreliggande frågan framhålla för herrarna, att det synes mig vara högeligen behjärtansvärdt, att den varder bifallen af Riksdagen. Den har redan blifvit bifallen i Första kammaren. Förhållandet är det, såsom vi hörde af den föregående talaren, att därest fortifikationskassörernas löner blifvit reglerade, skulle väl ingen tvekan uppstått, om de skulle hafva haft den pension, hvarom här framställning blifvit gjord. Utskottet har i hufvudsak anført principiella skäl däremot, men jag tror, att konsekvenserna icke skola blifva farliga, ty har Riksdagen beviljat en löneförbättring åt dem, är det högst sannolikt, jag vågar nästan säga säkert, att dessa löner icke komma att vid en definitiv reglering sänkas. Beräkningen af pensionen är gjord alldeles efter samma norm som vid all annan pensionsberäkning, och då lider det väl intet tyfvel, att därest fortifikationskassör Karlsson nu erhåller den pension som här föreslagits, så blifver den åtminstone icke högre, än den han med all sannolikhet skulle ha erhållit, därest löne reglering redan verkstälts.

Herr Christiernson: Utskottet går från nederlag till nederlag, men det är ändå nödvändigt, att äran upprätthålles, och därför har jag begärt ordet för att åtminstone kunna göra ett yrkande till förmån för utskottets hemställan. Jag ber kammarens medlemmar om ursäkt för att utskottet här har hållit sig till en en gång fastslagen regel, att pensioner skola utgå i enlighet med de belopp som äro stadgade, och att alltså icke tillfälliga löneförbättringar, som beviljas för längre eller kortare tid, skola ligga till grund för pensioneringen. Utskottet ansåg, att saken var tämligen dåligt utredd. Utskottet visste nämligen bland annat, att det fanns flera befattningshafvare af ungefär samma slag som den här ifrågavarande, men därom nämndes ingenting. Det var då gifvet, att ett bifall till motionen eller propositionen skulle hafva till följd, att för alla andra befattningshafvare, som äro jämnställda med denne fortifikationskassör, pensionsbeloppet äfven komme att höjas. Då ansåg utskottet, att, när saken ej vore riktigt utredd, förslaget ej kunde bifallas. Som det icke heller var utskottet bekant, att Riksdagen beviljat pensioner på dylik grund, blef utskottet som sagdt enigt i denna sak. Jag dristar mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wavrinisky: Jag vill gentemot den siste ärade talaren blott erinra om hvad den förste ärade talaren sade, nämligen att genom bifall till den motion, som jag hade äran väcka i denna kammare, på grund af hvilken herr Karlsson fick sitt andra ålderstilllägg, har Andra kammaren, då ingen anmärkning gjordes mot den

motivering, som jag anförde, efter min uppfattning äfven gifvit på hand denna pension. Detta kan icke gälla om de öfriga, hans kamrater, och i alla fall kan man icke till förmån för dem säga det-samma som för närvarande om denne herr Karlsson. Jag tror, att kammaren endast gör sin plikt mot honom genom att bevilja denna pension såsom en konsekvens af det uttalande, som kammaren redan gjort i samband med beviljandet af det andra ålderstillägget. Jag ber därför att få med hänsyn också till att Första kam-maren utan votering bifallit denna motionärens framställning yrka bifall till densamma.

Angående
pension åt for-
tifikationskas-
sören K. P.
Karlsson.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. I öfverensstäm-melse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blef sistnämnda proposition af kammaren med öfver-vägande ja besvarad.

Punkterna 31—38.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 39*, angående en inom Andra kam-maren väckt motion om pension åt timmermannen S. Andersson m. fl.; och yttrade därvid

Angående
ifrågasatt pen-
sion åt tim-
mermannen
S. Andersson
m. fl.

Herr Lundell: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall icke göra något yrkande eller göra framställning om annat beslut än det, hvilket utskottet har tillstyrkt. Jag skall i stället tacka utskottet för den välvilliga behandling, som det gifvit motionen, och jag hoppas, att Kungl. Maj:t ett annat år skall göra framställ-ning om denna sak. Särskildt vill jag framhålla, att fullständiga handlingar i detta hänseende förelågo om en af dessa personer, nämligen Smälänning. Denne har utom det, att han varit med om detta stordåd, nämligen Vega-färden, tjänat kronan i 38 $\frac{1}{2}$ år, och har två medaljer, men han är nu så blottställd, att han icke kan föda eller reda sig, utan torde behöfva få dessa medaljer utbytt mot bröd. Men, som sagdt, jag hoppas, att Kungl. Maj:t skall med anledning af det välvilliga vitsord, som utskottet gifvit motionen, ett annat år komma med en framställning, som skall medföra, att dessa personer må få understöd för sin ålderdom.

Herr *Lindvall* instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 40.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Angående
pension åt
förra järnvägs-
arbetaren P.
O. Karlsson.*

Punkten 41, angående pension åt förra järnvägsarbetaren P. O. Karlsson.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 46, hade herr *Carlsson* i Malmberget föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja förra järnvägsarbetaren Per Otto Karlsson i Boden en årlig pension af 300 kronor under hans återstående lifstid.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte medgifva, att förra järnvägsarbetaren Per Otto Karlsson i Boden finge, räknadt från och med den 1 januari 1911, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 160 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade

Herr Christiernson: Då kammaren förut visat sig så generös, tar jag mig friheten att vid denna punkt yrka bifall till motionen. Efter en mycket sorgfällig pröfning ansåg utskottet, att denna pension borde beviljas, äfven om utskottet icke sträckte sig så långt, som motionärerna föreslagit eller 300 kronor. Då det gäller en gammal utsliten gubbe, och då kammaren förut i dag behjärtat sådana här framställningar, så tror jag icke, att kammaren bryter mot den princip, man förut slagit in på, om kammaren frånträder utskottets ståndpunkt. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan, men med den ändring, att beloppet höjes till 300 kronor.

Herr Svensson i Skyllberg: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag. Denne man har ju visserligen rätt många år arbetat i statens järnvägars tjänst, men det har ju varit ett arbete, som varit från dag till dag så att säga. Jag tror, att man knappast kan gå längre, än hvad utskottet i detta fall föreslagit, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det af herr Christiernson under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Christiernson begärde emellertid votering, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 41:o af utskottets förevarande utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Christiernson under öfverläggningen framställda yrkandet.

Angående pension åt förre järnvägsarbetaren P. O. Karlsson.

Voteringen utvisade 92 ja mot 71 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Herr talmannen inträdde nu och öfvertog ledningen af kammarens förhandlingar.

Punkten 42, angående pension åt arbetarne K. E. Pettersson och K. J. Hill.

Angående pension åt arbetarne K. E. Pettersson och K. J. Hill.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 109, hade herr *Strömberg* föreslagit, att Riksdagen måtte tillerkänna hvardera af arbetarne Karl Erik Pettersson från Gerdhems församling och Karl Johan Hill från Trollhättans församling en årlig pension af 300 kronor att utgå under deras återstående lifstid.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Herr *Strömberg*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att i likhet med öfriga motionärer här i afton, som af bankoutskottet fått afslagsyrkande på sina motioner, få säga några ord till försvar för min motion. Det anses ju i allmänhet vara en stor obarmhärtighet af enskilda arbetsgifvare att icke det minsta sörja för arbetarnas ålderdom, utan använda deras arbetskraft, så länge kraften finnes, för att sedan peka på fattigvården såsom lön för ett långt och sträfsamt lif. Är detta en obarmhärtighet, då det gäller en enskild arbetsgifvare — här bör det emellertid erkännas, att många af dessa arbetsgifvare verkligen göra något för att bringa ljus och lugn öfver sina arbetares ålderdom — så är det alldeles uppenbart, att det framstår som en mycket större obarmhärtighet, då det gäller statens arbetare. De två arbetare, för hvilka jag här föreslagit pension, ha bakom sig en verksamhet, som, då den nu måste afbrytas på grund af sjukdom, verkligen är värd bättre än att belönas på det sättet med en hänvisning till fattigvården. Jag har i motionen lämnat bevis för, att verkligen sådana omständigheter föreligga, att Riksdagen här både kan och bör bifalla denna lilla pension på 300 kronor. Utskottet har ju utan vidare afslagit denna framställning och ansett, att icke tillräckliga skäl förelegat för ett bifall. För min del får jag i likhet med en del öfriga motionärer här i kväll säga, att jag icke förstår, hvad

Angående
pension åt ar-
betarne K. E.
Pettersson och
K. J. Hill.
(Forts).

utskottet egentligen menar med »tillräckliga skäl». Är ändå icke den omständigheten, att arbetarne i fråga varit sysselsatta, den ene i 32, den andre i 28 år i ett af statens mest hårda och utslitande arbeten, nämligen järnvägsbyggnader, är ändå icke den omständigheten tillräckligt skäl för att nu, då jag styrkt, att dessa arbetare verkligen äro brutna till hälsan och behöfva ekonomiskt stöd, bevilja dem detta lilla understöd?

Jag förvånar mig gifvetvis icke så mycket öfver, att utskottet kommit till ett afslagsyrkande, men jag förvånar mig verkligen öfver, att enigheten inom utskottet varit så stor, som det vill synas. Jag hade väntat, att åtminstone de inom utskottet, som med rätta framställa sig såsom skyddare af det arbetande folkets rätt, haft blicken öppen för hvad motionen gäller. Ty det är väl omöjligt för herrarna att förneka det berättigade i min motion. Andra kammaren har nyligen beviljat pension åt en järnvägsbyggnadsarbetare, som endast haft omkring 20 års anställning i statens järnvägars tjänst. Då synes det mig vara så mycket mera uppenbart riktigt, att de pensioner, jag föreslagit, blifva beviljade, och jag tillåter mig därför, herr talman, fastän jag inser, att det finnes mycket små utsikter till framgång för mig, att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Härpå yttrade:

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan. Det begärda understödet till dessa arbetare är ju något, som hittills icke ålegat staten. De ifrågavarande personerna ha varit anställda vid tillfälligt arbete, låt vara en ganska lång tid, men de ha dock icke varit fast anställda, och för sådant arbete har ju staten icke ansett sig ha pensionskyldighet. När vi få åldersdomsförsäkringen igenom, då blir saken helt annan, men så länge vi icke ha den, så måste vi hänvisa dem, som icke gjort besparingar under sitt arbete, till hjälp från den kommun, de tillhöra. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Christiernson: Herr talman! Jag förmodar, att den näst föregående talaren, när han talar om dem, som älska framställa sig såsom värnande det arbetande folkets rätt, åsyftar mig, och om han icke menat det, så blir det ändå mindre smickrande för mig. Men jag skall äfvenledes säga, att när motioner här i kammaren afgifvas om understöd, så äro de alltid behjärtansvärda. Den person det gäller befinner sig i en mer eller mindre betryckt ställning, och vore det bara att taga hänsyn till detta, så vore det alldeles öfverflödigt att hänvisa sådana motioner till något utskott. Då kunde man afgöra dem utan vidare. Men när de hänvisats till utskottet, så är det därför att utskottet skall taga saken i öfver-

vägande, och det har bankoutskottet och äfven jag inom utskottet gjort efter bästa samvete. Och jag försäkrar herr Strömberg, att när det gäller fattigt folk, så är icke mitt samvete döfvadt. Men å andra sidan har man att taga hänsyn till, att Riksdagen för några få år sedan afslog pension till en af de här ifrågavarande personerna, och man får väl ändå ha några riktlinjer att här gå efter. Det duger väl icke att handla på måfå, som jag nära på vill säga, att kammaren här i dag har gjort. Åtminstone duger det icke för ett utskott att göra det, om utskottet skall gå fritt från kritik. Ja, det gör det ju ändå icke; ett utskott råkar alltid illa ut. Jag vill betona, att jag på grund af den sakliga pröfning motionen rönt har måst ansluta mig till utskottet, d. v. s. jag har kommit till den åsikten, att dessa pensioner icke böra bifallas, utan att det är en fråga, som närmast angår den kommun, där personerna äro bosatta. Jag hoppas, att jag icke därför skall få så grava tillvitelser riktade mot mig, som en medlem af det parti jag tillhör här har begagnat tillfället att göra. Jag hade för min del aldrig tänkt uppträda i denna fråga, men då han har provocerat på detta sätt, så tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
pension åt ar-
betarne K. J.
Pettersson och
K. J. Hill.
(Forts.)*

Herr Strömberg: Herr talman! Min vän på skånebanken har på sitt kända sätt försvarat sin och utskottets ståndpunkt i denna fråga. Det förefaller mig emellertid, som om just det han framhållit styrker hvad jag förut sagt, att man måste vara bra mycket formalistisk för att slå in på eller fortsätta på den väg, på hvilken herr Christierson nu är inne. Herr Christierson har yrkat bifall till utskottets hemställan, men han har icke på minsta sätt dragit fram några bevis för hvori skillnaden ligger mellan denna motion och den motion, som i föregående punkt behandlades. Jag ber herrarna observera, att det här är fråga om två fullkomligt analoga fall, men det är den skillnaden, att den person, som nysstillerkändes pensionsrätt, hade bakom sig tjugu arbetsår, medan de personer, för hvilkas räkning jag motionerat, hafva respektive 32 och 28 arbetsår. Det föreligger också den skillnaden, att motionen under föregående punkt var afgifven af en ledamot af utskottet. Men jag hemställer till herrarna att öfverväga, huruvida det finnes mera skäl för den ena framställningen än för den andra.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Thylander: Herr talman! Den föregående talaren har satt i fråga ärligt uppsåt hos dem, som sitta i utskottet. Där- emot vill jag protestera. Jag räknar mig till dem, som göra allt hvad i vår förmåga står för att tillgodose de smås intressen, när så kräves. Herr Christierson och jag ha samvetsgrant och med ärligaste uppsåt pröfvat den föreliggande frågan, och vi ha båda två kommit till samma resultat som utskottsmajoriteten. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Angående
pension åt ar-
betarne K. E.
Pettersson och
K. J. Hill.

(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag betviflar ingalunda, att utskottet ärligt och efter bästa förstånd och förmåga pröfvat det föreliggande ärendet, men om jag och andra ledamöter af kammaren hysa en annan uppfattning än utskottet i vissa af de pensionsfrågor utskottet behandlat, må väl det vara oss tillåtet att framhålla detta. Jag kan icke finna annat, än att det föreligger starkare skäl att bifalla den nu förevarande motionen än herr Bergs i Munkfors motion, som vi nyss förehade till behandling, ty man får komma ihåg, att det här gäller två arbetare, som i statens tjänst haft ett sträfsamt arbete under cirka 30 år. De ha varit järnvägs- och kanalbyggnadsarbetare och ha sålunda haft ett så ansträngande arbete, som gärna är möjligt. Nu äro de sjukliga och kunna icke få någon anställning vidare. Jag kan därför icke finna annat, än att det är ett synnerligen behjärtansvärdt fall, som vi här ha före.

Det har sagts, att man genom ett bifall till framställningen skulle afvika från de principer, som man hittills följt på detta område. Äfven om så vore, bör man taga hänsyn till föreliggande faktiska omständigheter. Men nu kan jag icke finna, att man härvidlag gör någon afvikelse från de principer, man hittills följt. Vi ha här i dag beviljat pension åt flera fästningsbyggnadsarbetare, af hvilka två den ene, Eriksson, haft anställning vid kronans arbeten i 27 år, och den andre, Isaksson, i 30 år. Fästningsbyggnadsarbete må väl anses vara lika tillfälligt som arbete vid statens järnvägsbyggnader, men de nyss nämnda tvenne arbetarna ha hvardera fått 300 kronor i pension. Om jag icke missminner mig, är regeln den, att man skall ha haft anställning i 25 år och fyllt 55 år för att kunna komma i åtanke till pension.

Den pensionsfråga, som vi under denna punkt behandla, var före vid 1906 års riksdag. Man ansåg då, att de två arbetarna icke kunde få pension därför, att de icke haft anställning i 25 år. Sedermera fingo de arbete vid Trollhättan, och jag tror icke, att arbetet där är lättare än vid statens järnvägsbyggnader. De ha nu bakom sig i genomsnitt 30 arbetsår, den ene 32 och den andre 28. Det synes mig under sådana omständigheter icke vara staten värdigt att afspisa dem med ett understöd på 250 kronor för en gång — om jag icke tager miste, är det för öfrigt blott den ena arbetaren, som erhållit 250 kronor — utan jag vädjar till kammaren att bevilja åt dessa två arbetare 300 kronor i pension. Jag tror icke, att man därmed slår in på någon farlig princip, utan att staten mycket väl kan bära följderna.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Neiglick: Med anledning af ett yttrande, som motionären fällde första gången han hade ordet, ber jag få säga, att utskottet enligt mitt förmenande har att pröfva hvarje pensionsfråga med hänsyn till rättvisa och billighet utan hänsyn till hvilken samhällsklass, den person hör, för hvilken man begär pension. Så

har jag gjort i förevarande fall, och så kommer jag äfven framgent göra.

Angående pension åt arbetarne K. E. Pettersson och K. J. Hill.

(Forts.)

Med herr Neiglick förenade sig herr *Vahlquist*.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! För min del vill jag säga, att jag är fullt öfvertygad om, och så äro nog allesamman i kammaren, att bankoutskottet vid pröfning af föreliggande pensionsärenden förfarit med stor samvetsgrannhet och sökt tillämpa enhetliga principer i sin behandling af dessa frågor. Det kan emellertid icke nekas, att kammaren i afton i viss mån underkänt utskottets principer och slagit in på en annan väg. — Detta skall jag för min del icke beklaga, utan i fråga om flertalet fall glädder jag mig åt den utgång, som ärendena fått. Jag anser emellertid, att då så nu skett, så bör kammaren vara konsekvent och icke låta slumpen vara afgörande, så att kammaren i ena fallet desavouerar bankoutskottet genom att bifalla ett förslag, som utskottet afstyrkt, men i ett annat fall, utan att några särskilda skäl för ett skiljaktigt förfarande förefinnas, handlar på ett annat sätt. På samma gång, som jag anser, att utskottet från sin ståndpunkt i detta fall handlat konsekvent, finner jag, att kammaren å sin sida skulle handla mest konsekvent, om den bifölle motionen, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Staaff: Det är icke lätt, utan tvärtom ganska svårt att afgöra, huruvida det ena beslutet i dessa pensionsfrågor står i full konsekvens med det andra, och det torde nog mer än en gång hafva händt, att kammaren i de individuella pensionsfrågorna icke varit fullt så konsekvent, som naturligtvis skulle varit önskligt. Det är ju alldeles gifvet, att utskottet i det afseendet har att sträfva efter det bästa möjliga. Det tror jag också för min del, att utskottet gjort, och jag tviflar ej, att utskottet vid hela denna titels behandling försökt tillämpa och utfinna regler, som konsekvent skulle kunna följas. Det är således ingalunda för att göra någon anmärkning emot utskottet, allra minst af den något skarpa beskaffenhet, som den ärade motionären här framställt, som jag begärt ordet, utan det är därför, att det i denna fråga verkligen synes föreligga åtskilliga omständigheter, som skulle kunna göra ett bifall till motionen befogadt.

Af de uppgifter, som här föreligga, finner man, att det vid 1906 års riksdag var fråga om, att dessa två arbetare, Pettersson och Hill, tillika med åtskilliga kamrater skulle erhålla pension, men att de då icke fingo sådan, därför att de voro respektive 53 och 50 år och alltså icke uppnått den lefnadsålder af minst 55 år, som ansetts erforderlig för erhållande af pension. Nu har det emellertid blifvit upplyst, att de båda två numera på grund af bruten hälsa och

Angående
pension åt ar-
betarne K. E.
Pettersson och
K. J. Hill.

svåra ekonomiska bekymmer befinna sig i särdeles ömmande om-
ständigheter.

Om man nu sammanlägger den omständigheten, att de redan
1906 uppenbarligen skulle fått pension, om icke ett och annat ål-
dersår felats dem, med den att nu fem år förflutit, så att de uppnått
och öfverskridit 55 års ålder, och därjämte betänker, att de nu lida
af bruten hälsa och svåra ekonomiska bekymmer, så synes det mig,
att billighets- och mänsklighetsskäl tala för, att man bör bifalla
motionen. Detta tror jag icke behöfver innebära en desavouering
af utskottet, såsom en talare sade. Ty man måste erkänna, jag säger
det uttryckligen ännu en gång, att dessa saker äro mycket svåra att
bedöma. Man bör medgifva, att utskottet i både det ena och andra
fallet kan hafva haft skäl för sin åsikt, och jag medgifver gärna, att
äfven i detta fall utskottet kan hafva skäl för sin åsikt. Men jag
tror likväl, att kammaren kan hafva goda grunder för att bifalla mo-
tionen. Och jag hyser för min del den uppfattningen, att utskottets
ledamöter själfva kanske icke skulle blifva ledsna, utan till och med
ganska belåtna, om dessa arbetare af kammaren finge hvad motio-
nären föreslår.

(Forts.)

Jag yrkar bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar *Byström, Wallis, Sandquist*
och *Juhlin*.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen
framställde i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propo-
sitioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på afslag
därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och
förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hafva
flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes,
justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hem-
ställan i punkten 42:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 18,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda
hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 73 ja, men 89 nej, hvadan kamma-
ren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta
motionen.

Punkten 43.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 44, angående pension åt kontrollören O. Bruhns änka.

*Angående
pension åt
kontrollören
O. Bruhns
änka.*

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 49, hade herr *Pålsson* föreslagit, att aflidne kontrollören vid Arlöfs sockerfabrik Olof Bruhns änka, Mathilda Kristina Bruhn, född Johnsson, måtte berättigas att från och med den 1 januari 1911 under sin återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter det utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Pålsson*: Då jag har till Riksdagens bedömande vågat framlägga en motion om pension åt en statstjänares behöfvande änka, hoppas jag, med den utgång andra liknande frågor fått, att kammaren äfven nu skall lägga en vacker och hedrande handling till de föregående.

För den, som genomläst min motion i detta ärende, framgår oförtydligt behovet af en ökad pension åt denna änka. Hon har visserligen förut en pension af 180 kronor om året, men man kan säga, att en sådan pension kan man hvarken lefva eller dö på.

Nu har ju bankoutskottet hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas, och härvidlag har jag väl ingenting att invända, då ju utskottet många gånger tvingas att se mera formellt på saken i stället för att låta hjärtats röst tala. Emellertid skulle jag vilja visa mig tillmötesgående i denna fråga genom att omformulera mitt yrkande, som då skulle lyda: att Riksdagen måtte besluta, att aflidne kontrollören vid Arlöfs sockerfabrik Ivar Bruhns änka, Matilda Kristina Bruhn, född Jonsson, må berättigas att från och med den 1 januari 1911 under sin återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension till så stort belopp, att densamma jämte änkan Bruhn tillkommande änkepension uppgår till 300 kronor. Till detta yrkande ber jag, herr talman, att få yrka bifall.

Herr *Thylander*: Denna sak var föremål för behandling äfven vid nästföregående års riksdag, men blef motionen äfven då afslagen. Sedan dess ha emellertid inga skäl tillkommit, som mer än då berättiga utskottet att tillstyrka motionen. Här finnes icke mera än ett enda skäl att bevilja denna pension, och det är det, som ligger i barmhärtighetskänslan. Förhållandet var nämligen

Angående
pension åt
kontrollören
O. Bruhns
änka.

(Forts.)

det, att då denne fanjunkare dog, så skedde det genom en olyckshändelse på Arlöfs bangård. Hvad man nu kan säga är, att bangårdsförhållandena där äro mycket invecklade, och om staten i någon mån skulle vara orsak till olyckan, så skulle det vara däri-genom att bangårdsförhållandena vid Arlöf icke blifvit ordentligt ordnade. Fanjunkaren Bruhn är emellertid icke den ende, som råkat i olycka där, ty åtskilliga olyckor hafva inträffat på grund af de olidliga förhållanden, som där varit rådande.

Förhållandet är nu, att kungl. järnvägsstyrelsen genom sitt ombud på platsen både tillkännagifvit genom anslag och eljest sagt ifrån, att ingen får beträda järnvägsområdet på de platser, som äro likställda med den, där denne fanjunkare kom i olycka, och då kan man ju säga, att alla åtgärder, som skulle kunna behöfva vidtagas för att hindra en olycka, blifvit vidtagna.

Om man nu ser efter hvilken rätt änkan Bruhn har att få pension, och hvem som i så fall skulle utbetala densamma till henne, så synes det mig, att hennes rätt till pension icke alls är en juridisk rätt, men möjligen moralisk. Men om den är moralisk, så pekar moralen åt det håll, att det bolag, i hvars tjänst fanjunkaren Bruhn var, skulle vara skyldigt att betala pension till änkan. Man kan icke säga, att denna änka har rätt till pension, därför att hon är änka efter en statens tjänare, ty såsom sådan har hon en pension. Utredningen i denna sak är mycket omsorgsfullt gjord, den är gjord af en jurist i Malmö, och denna utredning pekar icke på något skäl, som berättigar henne till att få en ersättning af staten, som i detta fall borde blifva en olycksfallsersättning. Om man ser riktigt noga på saken, så måste man anse, att bankoutskottet i år såväl som i fjol varit i sin fulla rätt, då det afstyrkte denna pension, och därför tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pålsson: Herr talman! Endast några ord, riktade mot den föregående talaren. Han har i detta fall framdragit *juridiska skäl*, som skulle motverka denna pensions beviljande. Men jag antager, att under hela kvällen har för denna församling framförts *barmhärtighetsskäl*. Och i detta fall såväl som i andra talar *detta* till förmån för beviljandet af den pensionsfyllnad af 300 kronor, som jag begärt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till det af herr Pålsson under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl af herr Pålsson, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 44:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 18, röstar

Angående pension åt kontrollören O. Bruhns änka.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Pålsson under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 116 ja mot 40 nej; och hade kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 45 och 46.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47, angående understöd åt vaktmästaren C. E. Lindströms änka.

Angående understöd åt vaktmästaren C. E. Lindströms änka.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 48, hade herr Ahlfvengren föreslagit, att Riksdagen ville besluta att tilldela aflidne vaktmästaren vid Halmstads högre allmänna läroverk C. E. Lindströms änka, Karolina Petronella Lindström, ett årligt understöd af 300 kronor från och med år 1912 samt att bemyndiga Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel till henne utbetala ett lika stort belopp för år 1911.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Ahlfvengren, som anförde: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande motionen, som af utskottet blifvit afstyrkt, har jag tillåt it mig väcka till förmån för änkan efter aflidne läroverksvaktmästaren Lindström i Halmstad och i syfte, att henne skulle beredas ett understöd. Som motiv för sitt afslagsyrkande har utskottet anfört, att frågan om pension åt henne borde göras till föremål för utredning af vederbörande myndigheter. Det synes mig, som om dessa skäl icke vore tillräckligt tilfredsställande, äfven om jag kan förstå utskottet, då det ställer sig på den mera formella sidan och också handlar därefter. Jag vill till belysning af denna fråga referera ett med detta alldeles likartadt fall, som inträffade vid riks-

Angående
understöd åt
vaktmästaren
C. E. Lind-
ströms änka.

(Forts.)

dagen 1909. Då gällde det på samma sätt fråga om understöd åt en vaktmästaränka i Sundsvall och förslaget var äfven då framfördt af en enskild motionär. Frågan behandlades då i statsutskottet, som likaledes afstyrkte motionen, men i det utskottet fanns det dock tre reservanter, som behjärtade motionen och förordade bifall till densamma. Dessa reservanternas hemställan blef också Andra kammarens beslut, medan Första kammaren däremot afslög motionen; vid den gemensamma omröstning, som därefter anställdes, segrade reservationen med 117 rösternas öfvervikt. Den änkan fick således sitt årliga understöd. Nu i år är det bankoutskottet, som haft att ta frågan om hand, och som vi förut sett i dag, har det genomgående afstyrkt alla sådana motioner, som kommit från enskild motionär. Utskottet ger dock i sin afslagsmotivering en anvisning om den väg, som man borde gå för att möjligtvis erhålla en sådan pension: det skulle göras en utredning af vederbörande myndigheter. Det vill naturligtvis säga, att frågan skulle komma till Riksdagen i form af en kungl. proposition, efter det Kungl. Maj:t låtit höra vederbörande myndigheter, och dessa äro väl i detta fall läroverksöfverstyrelsen och statskontoret. Innan jag afgaf denna min motion, funderade jag ganska mycket på, huruvida jag skulle anlita den vägen, men när jag läst igenom handlingarna, som rörde just den nyss nämnda änkan Forsberg från Sundsvall, afskräckte mig nästan den vägen. Hon hade nämligen icke mindre än tre gånger gjort hemställan hos Kungl. Maj:t att få ett understöd, och lika många gånger sade Kungl. Maj:t nej. Läroverksöfverstyrelsen, som hade blifvit hörd i ärendet, tillstyrkte anhållan de två första gångerna, men den tredje gången vågade den väl knappast fortsätta med sin tillstyrkan i det skick frågan då förelåg, utan i stället valdes formen af en gratifikation till ett visst belopp; statskontoret däremot afstyrkte på den grund, att vaktmästare vid de allmänna läroverken icke vore att betrakta såsom statstjänstemän eller såsom aflönade af staten. Om man nu skulle ha gått samma väg, så är det antagligt, att myndigheterna i det här fallet skulle gifvit precis likadant utlåtande, ty förhållandet är alldeles densamma i detta fall. Emellertid, om Andra kammaren i afton skulle afslå denna motion och man eventuellt en annan gång skulle gå vägen genom Kungl. Maj:t, skulle dessa myndigheter, af utskottets motivering och af hvad som för öfrigt är framhållet i Andra kammarens resonemang i dag, få den uppfattningen, att utskottet gärna skulle se, att anhållan tillstyrktes.

Man har också här talat om konsekvenserna af ett sådant riksdagsbeslut, men jag tror, att i detta fall, där det gäller en änka efter en läroverksvaktmästare, konsekvenserna af ett sådant beslut icke skulle vara så farliga. Vi ha ju icke så många högre läroverk — det är visst endast 39 — och då är det ju klart, att det icke kan inträffa så många liknande fall. Därtill kommer en annan sak, nämligen att läroverksvaktmästarne ha börjat röra på sig för att skaffa sig

en bättre och säkrare ställning, än de för närvarande ha. Om jag icke är illa underrättad, föreligger denna fråga till behandling af läroverksöfverstyrelsen. Jag känner dock icke närmare till den, men så mycket vet jag, att de önska att bli statsanställda i likhet med vaktmästarne vid en del andra statens verk. I och med det samma skulle då också deras pensionsförhållanden bli ordnade, och jag antager, att äfven pension från änke- och pupillkassan skulle på samma gång bestämmas.

*Angående
understöd åt
vaktmästaren
C. E. Lind-
ströms änka.
(Forts.)*

Med hvad jag nu sagt har jag blott velat lämna en framställning af frågans läge för närvarande, och det synes mig fördenskull som om någon vidare utredning knappast vore behöflig. Den utredningen skulle endast bestå i hörandet af samma myndigheter, och hur det då skulle gå, är ju tämligen säkert. Vidare har under debatten här i dag angående ett par andra punkter framhållits af utskottsledamöter, att om man misslyckas hos vederbörande myndigheter, så har man endast den väg att gå, att en enskild motionär framkommer med motion i ärendet.

Men, hur som helst, är det likväl ett faktum i detta fall, att vaktmästare Lindström har ägnat omkring 40 år af sitt lif åt statens tjänst, då han ju tjänstgjort vid statens läroverk. Han har där skött sig utmärkt och efter afskedstagandet erhållit pension, som blifvit honom tillerkänd af Riksdagen. Vid sin död efterlämnade han en änka, som fattig, utblottad, sjuk och orkeslös icke kan vid sina 76 år försörja sig. Hennes enda utväg är att falla fattigvården till last. Men det kan väl icke vara svenska staten värdigt att låta änkan efter en sin tjänare, som länge och tråget arbetat i statens tjänst, hamna på fattighuset.

Jag vägar fördenskull anhålla hos kammaren om afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Härpå yttrade

Herr Svensson i Skyllberg: Äfven i denna punkt nödgas jag såsom ledamot af bankoutskottet yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Utskottet har gifvit på hand, att sedan den utredning, som utskottet i detta fall anser vara nödig, väl blifvit förebragt, vill utskottet förvisso nästa år taga denna sak i så välvillig behandling som möjligt. Det går icke för sig, anser utskottet, att utan vidare på sätt, som här är ifrågasatt, bevilja pensioner. Det är icke så alldeles klart, huruvida pensionsskyldigheten, om en sådan här förefinnes, åligger staten eller vederbörande stad; snarast är det väl i detta fall staden Halmstad, som denna pensionsskyldighet åligger. Det har nu synts utskottet, som om en utredning af såväl den saken som öfriga i samband härmed stående förhållanden är nödig, och den utredningen bör gifvitvis ske genom Kungl. Maj:t.

Angående
understöd åt
vaktmästaren
C. E. Lind-
ströms änka.

Som frågan nu ligger, nödgas jag således yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Vidare yttrades ej. I enlighet med de under öfverläggningen förekomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talman-
nen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering emellertid begärdes af herr Ahlfvengren, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringspropo-
sition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 47:o af utskottet förevarande utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 116 ja mot 42 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 48—51.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kamrarna bifallna.

Angående
understöd till
skolläraren J.
S. Peterssons
änka och barn.

Punkten 52, angående understöd till skolläraren J. S. Peterssons änka och barn.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 40, hade herr Nilsson i Linnås föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja dels ett årligt bidrag af 300 kronor till skolläraren Johan Severin Peterssons änka, Thilda Petersson, född Larsson, att utgå så länge hon lefde ogift, dels ock till Peterssons döttrar Signe Theresia Charlotta och Anna Decideria hvardera ett årligt understöd af 100 kronor, intill dess de fyllt 18 år.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Nilsson i Linnås: Herr talman, mina herrar! I nu föreliggande motion har jag hemställt, att Riksdagen måtte bevilja ett årligt bidrag af dels 300 kronor till skolläraren Johan Severin Peterssens änka Thilda Petersson, född Larsson, att utgå så länge hon lever ogift, dels ock till Peterssens döttrar Signe Theresia Charlotta och Anna Decideria, hvardera ett årligt understöd af 100 kronor, intill dess de fyllt 18 år.

*Angående
understöd till
skolläraren J.
S. Peterssens
änka och barn*
(Forts.)

Såsom motivering till denna min motion har jag bifogat en skrifvelse från kyrkoherden i församlingen, däri denne intygar, att Johan Severin Petersson aflidit den 21 december 1910; att han varit anställd såsom lärare inom skoldistriktet under alla åren 1877—1910, således i icke mindre än 34 år, däraf de 14 sista åren såsom lärare vid mindre folkskola; att hans löneförmåner under dessa år varit lägst 60 kronor för år samt därjämte föda och husrum, hvilka beräknats först till 100 kronor och sedan till 125 kronor årligen, då han likväl under åtskilliga af dessa sina första år såsom skollärare måste följa med än den ena, än den andra af sina små skolbarn för att i deras hem åtnjuta dessa naturprestationer; att han vidare 1885 erhöll en kontant lön å 300 kronor, hvilket belopp år 1886 ändrades till 275 kronor kontant samt fri bostad, för att sedermera under årens lopp så småningom ökas, så att han år 1910 hade 780 kronor kontant jämte bostad samt ersättning för vedbrand; att han hade fem barn med sin nu efterlevande maka, af hvilka två äro minderåriga; att han ständigt lefvat under stort ekonomiskt betryck, hvarför han vid sin död efterlämnade familjen i stor fattigdom; samt att utsikterna nu synas vara synnerligen små för änkan att, ovan som hon är vid gröfre kroppsarbete och därtill försvagad af årslånga umbäranden, ansträngande, långvarig sjukvård m. m., någonsin skola kunna komma därefter, att hon blir i stånd att utan bidrag af kommunen försörja hvarken sig själf eller de sina.

Utskottet har nu afstyrkt denna min motion på den grund, att enligt utskottets mening tillräckliga skäl icke blifvit anförda för beviljande af understödet i fråga. Jag tror emellertid icke, att utskottet här låtit sig bestämmas af sakskaalen, utan hvad som föranledt utskottets beslut i denna del torde vara helt och hållet formella hänsyn, i det att utskottet nämligen drager sig för konsekvenserna af ett bifall till min motion. Jag kan emellertid icke finna annat, än att utskottets farhågor i det afseendet äro öfverdrifna. Enligt Sveriges officiella statistik voro år 1903 anställda vid Sveriges mindre folkskolor 231 manliga lärare och 1,880 lärarinnor; år 1908 hade de manliga lärarnes antal sjunkit till 148 och de kvinnliga lärarnes stigit till 2,165. En jämförelse mellan procenttalen för de olika åren ger vid handen, att förhållandet mellan antalet lärare och lärarinnor under nyssnämnda period, såväl hvad småskolorna som de mindre folkskolorna beträffar, företett en stadigt fortgående ökning af lärarinnepersonalen

Angående på lärarpersonalens bekostnad, och detta till den grad, att den understöd till manliga lärarpersonalen vid dessa skolor visar tendens att förskolläraren J. svinna. Om antalet manliga lärare sjunkit i samma proportion S. Peterssons änka och barn. efter 1908 som före den tiden, finnes för närvarande icke mer än

(Forts.) ungefär 100 manliga lärare vid Sveriges mindre folkskolor. Jag kan fördenskull icke finna, att det vore någon farlig praxis, som man sloge in på genom att nu bifalla föreliggande motion.

Vi ha ju i kväll tagit den ena framställningen efter den andra, där förhållandena varit desamma som i detta fall, och jag hoppas därför, att kammaren äfven nu skall besluta i den riktning, som den här förut slagit in på. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr Thylander: Herr talman! Jag anser mig böra säga några ord till försvar för den ståndpunkt, som utskottet intagit till motionen, och detta så mycket mera, som bankoutskottet i kväll fått en ganska ordentlig uppsträckning för det sätt, hvarpå det gått till väga vid behandlingen af vissa pensionsfrågor.

Den förste talare, som uppträdde som opponent mot bankoutskottet, förklarade, att bankoutskottet upptagit statsutskottets traditioner i alltför hög grad. Och dessa traditioner skulle, såvidt jag kunnat utröna, bestå däri, att statsutskottet redan innan pensionsfrågorna öfverlämnades till bankoutskottet slagit in på den vägen att såvidt möjligt söka åstadkomma ordning och reda i pensionsförhållandena. En af bankoutskottets medlemmar, som förut suttit i statsutskottet och där på den afdelning, där pensionsfrågorna då behandlades, har sagt mig i kväll, att bland alla de hufvudtitlar, de hade att behandla, pensionsstaten var den svåraste. Då kan man väl icke förundra sig öfver, att bankoutskottet kan finna desamma. Då emellertid bankoutskottet upptagit statsutskottets traditioner, så beror det delvis äfven därpå att på samma gång det ärfde pensionsstaten, så ärfde det en del af de medlemmar, som förut inom statsutskottet hade haft att behandla pensionsfrågorna. Jag vet icke, om det är rätt att klandra utskottet för det tillväggångssätt, som förut varit anlitadt. Både Kungl. Maj:t och Riksdagen ha ju sökt få ordnade förhållanden här.

Det har naturligtvis för mig varit ganska angenämt att i kväll finna, att i synnerhet när det gällt de små i samhället man varit mycket ömhjärtad och velat bevilja pensioner. Den fråga, som nu föreligger till behandling, är en af dem, som man naturligtvis bör inränga i den grupp af pensionsfrågor, där känslan bör tala. Men jag ber få påpeka den omständigheten, som motionären nyss omnämnt, nämligen att de folkskollärare, hvilkas änkor med samma rätt som den, det nu gäller, skulle få pension, utgöra i närvarande stund ungefär ett hundra, något mer kanske eller törhända något mindre. Då har det synt mig och äfven utskottet, att om det vore skäl att bevilja en sådan änka pension, så borde denna fråga tagas upp i

sin helhet, så att man kunde få ordnade pensionsförhållanden äfven för denna grupp af änkor. Jag tror icke, det är omöjligt att få det på annat sätt. Jag vill erinra om, att framställning gjorts till Kungl. Maj:t i sådana frågor, och att det finnes en hel del äldre folkskollärare, som blifvit pensionerade äfven under den tid, då icke några ordnade pensionsförhållanden för dem förefunnos. Då finnes naturligtvis utsikt till, att Kungl. Maj:t skulle kunna välvilligt upptaga äfven en sådan fråga som denna. Jag tror därför, att det icke är omöjligt att gå till Kungl. Maj:t med en sådan framställning. Hade så skett, så hade frågan haft ett annat läge. Nu kan man säga, att om man ansett detta, så borde man sökt åstadkomma en sådan skrifvelse, och herr Starbäck har också gifvit mig en påstötning att göra framställning om en sådan skrifvelse till Kungl. Maj:t. Jag har dock icke gjort det. Det är visst ett tjugotal motioner, som afgifvits i samband med pensionsstaten, och af dessa ha några blifvit tillstyrkta af bankoutskottet. Om bankoutskottet hade kommit med framställning om skrifvelse till Kungl. Maj:t i hvart och ett af dessa tjugu fall, så tror jag, att med motionärernas motivering det skulle varit synnerligen svårt för Kungl. Maj:t att taga någon hänsyn till hvad Riksdagen i alla dessa olika fall velat.

Jag tror, att det här varit klokt att gå in med ansökan till vederbörande myndighet om pension. Jag tillhör visserligen icke dem, som vilja, att motioner så där utan vidare skola aflås, men jag tillhör dem, som vilja ha ordning och reda. Och därför har jag tillhört dem, som i detta fall ställt sig på utskottets ståndpunkt. Jag skall visserligen icke sörja, om Andra kammarens hjärta i kväll är så känsligt, att kammaren beviljar denna pension, men jag anser mig i alla fall såsom utskottsledamot pliktig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Jönköping: Jag ber att ännu en gång få säga, att jag för min del finner bankoutskottets sätt att behandla dessa frågor fullt riktigt ur de synpunkter, som bankoutskottet utgått ifrån. Då jag likväl ber att få yttra några ord i den nu föreliggande pensionsfrågan, så gör jag det, emedan det här gäller ett särskildt ömmande fall. Om herrarna läst igenom motionen, så tror jag herrarna skola ha funnit, att det är en verklig lidandes historia, som däri dukas upp för oss. Den talar om en man, som i 33 år tjänstgjort i skolan och sålunda tömt ut hela sin kraft där, och detta för en lön, som varit så obetydlig, at den började med 60 kronor om året jämte vissa naturaförmåner för att till sist komma upp till 780 kronor samt bostad. Mannen var gift och hade fem barn; det torde vara uppenbart, att det är en ren omöjlighet att med sådana inkomster lägga af någonting, som familjen kunde haft att tillgå, när mannen jämförelsevis tidigt rycktes bort. Jag tror, att här verkligen föreligga så särskildt ömmande förhållanden, att med hänsyn till den

*Angående
understöd till
skolläraren J.
S. Peterssons
änka och barn.*

(Forts.)

Angående behandling, liknande frågor fått förut här i afton, kammaren skall understöd till ha svårt att säga nej.

skolläraren J. S. Peterssons änka och barn.

(Forts.)

Nu vill jag emellertid säga, att bankoutskottet nog haft ett särskildt starkt skäl att icke tillstyrka motionen i den form den är framlagd. Det har nämligen begärts 300 kronor till änkan och hundra kronor därjämte för hvart och ett af de omyndiga barnen. Detta blir för familjen ett belopp af 500 kronor, hvilket är ungefär detsamma, som en folkskollärares änka kan få, sedan mannen under sin tjänstetid varit medlem af änke- och pupillkassa och erlagt afgift till denna kassa. Då kan det sägas, att det är något för mycket begärdt, att en småskollärareänka skall få samma belopp, oaktadt mannen icke varit medlem af änke- och pupillkassa eller erlagt afgifter till sådan. Jämväl med hänsyn till de belopp, som i liknande fall förut i afton beviljats, ställer sig den här begärda pensionen bra hög. Jag ber få erinra, att kammaren i anledning af herr Leanders motion har beviljat en änka i ungefär samma lefnadsställning och med två oförsörjda barn 240 kronor, och alldeles nyss beviljade kammaren en änka, som, såvidt af handlingarna framgår, icke hade några oförsörjda barn, ett belopp af 200 kronor. Under sådana förhållanden synes det mig, att, om Andra kammaren vill behjerta nu ifrågavarande änkas belägenhet och taga hänsyn till den gagnande verksamhet, hennes man utöfvat, kammaren skulle ge ett lämpligt uttryck däråt genom att åt änkan och hennes barn bevilja samma belopp, som nyss beviljats åt den änka, hvilken omförmäldes i herr Leanders motion. Därför tillåter jag mig att i anledning af föreliggande motion framställa ett yrkande, som sammanfaller med hvad kammaren beslutade vid punkt 18 i betänkandet, nämligen att Riksdagen måtte bevilja ett understöd af 240 kronor att från och med år 1912 årligen utgå till framlidne folkskolläraren Johan Severin Peterssons änka Thilda Petersson, född Larsson, så länge hon lefver ogift. — Jag har redan hört af den ärade ledamot af kammaren, som här fört utskottets talan, att han för sin del icke skulle ha något emot, att en sådan framställning bifölles, och jag ber att få vädja till kammaren, att den icke säger nej till denna begäran, som ju är ganska billig och står i full öfverensstämmelse med de grundsatser, som fått bestämma kammarens handlingsätt vid en liknande fråga tidigare i afton.

Jag ber, herr vice talman, att få hemställa om bifall till det af mig nyss framställda yrkandet.

I detta anförande instämde herrar *Sjöberg, Johansson* i Härads-köp och *Meurling*.

Herr Nilsson i Linnås: Herr talman! För att kunna instämma med herr Johansson i Jönköping, ber jag att få återtaga mitt yrkande beträffande denna punkt.

Herr Christiernson: Herr vice talman, mina herrar! Jag är återigen i den otrefliga ställningen att icke helt kunna befinna mig på motionärens ståndpunkt.

*Angående
understöd till
skolläraren J.
S. Peterssons
änka och barn.
(Forts.)*

Jag vill säga, att jag trotsar någon att kunna säga annat än att denna fråga är en fattigvårdsangelägenhet. Jag har visserligen blifvit upprörd, när jag läst skildringen om denne lärares lif, men nu har det förefallit mig mycket naturligt, att denna församling, som för en skamligt låg lön begagnat sig af hans kraft och, som sagdt, pumpat ut honom, hade skyldighet att i någon mån godtgöra familjen, hvad den förbrutit mot familjeförsörjaren. Detta om detta.

Hvad sedan beloppet, 240 kronor, beträffar, vill jag erinra om, att vi ha en stor grupp af gamla skollärare, för hvilka understödet ej uppgår till mer än 200 kronor. Jag vädjar nu till kammaren: Hvilket är mest orätt, att bifalla herr Johanssons i Jönköping yrkande och därigenom så att säga begå en orättvisa mot alla de gamla folkskollärare, som ej få mer än 200 kronors understöd, eller icke bifalla det? Jag tycker ändå, att utskottet haft skäl för sitt afslagsyrkande, och jag vill säga det, att om en framställning i sig själf — jag har sagt det förut — är mycket behjärtansvärd därigenom, att det är så att säga nöd å färde, finnes det dock institutioner eller inrättningar, som närmast böra taga hand om sådana fall. Då jag vidare icke kan finna, att Riksdagen här i detta speciella fall har anledning eller kan godtgöra, hvad vederbörande församling i första rummet är skyldig till, vill jag till synes vara hårdhärtad och yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Linnås: Herr talman! Jag vill bara påpeka att hvad beträffar sådana manliga lärare, som herr Christiernson här talat om, så ha de väl någon möjlighet att skaffa sig extra inkomster, men en sådan möjlighet finnes icke för en alldeles utblottad änka, som dessutom sitter med minderåriga barn, hvarför hennes sak väl är särskildt behjärtansvärd.

Hvad nu vederbörande kommuns fattigvård beträffar, så vet jag, att kostnaden för densamma går ut med 10 kronor per bevillningskrona, och då denna kommun är mycket liten, behöfver den detta bistånd. Jag ber, herr vice talman, att fortfarande få hålla mig till herr Johanssons yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till det under öfverläggningen af herr Johansson i Jönköping gjorda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl af herr Nilsson i Linnås, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Angående understöd till skolläraren J. S. Peterssons änka och barn. Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 52:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 18, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det under öfverläggningen af herr Johansson i Jönköping framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 81 ja mot 73 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Angående den förra första lärarinnan Ester Braaten beviljade pension. *Punkten 53*, angående ändring i villkoret för den förra första lärarinnan Ester Braaten beviljade pension.

Kungl. Maj:t hade uti en till Riksdagen den 10 februari innevarande år aflåten proposition, nr 104, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att det vid förra första lärarinnan vid läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma Ester Braatens pension fästa villkor finge sålunda ändras, att, därest Ester Braaten innehade anställning vid någon med statsbidrag understödd läroanstalt för döfstumma, pensionen skulle minskas endast i den mån aflöningen tillhoppa med pensionen öfversköte det lönebelopp, som utginge i högsta lönegraden för lärarinna vid den anstalt, där Ester Braaten hade anställning.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter herr talmannen på begäran gaf ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström, som anförde: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall be att få yttra några ord till förmån för Kungl. Maj:ts af utskottet afstyrkta proposition.

Den lärarinna, som det här är fråga om, Ester Braaten, tjänstgjorde vid en läroanstalt för öfveråriga döfstumma i Bollnäs i 14 år, och hennes aflöning var 1,800 kronor för år. År 1906 måste hon frånträda denna tjänst därför, att läroanstalten indrogs. Hon fick då en statspension på 700 kronor, som skulle utgå med det förbehåll, att om hon fick anställning vid annan statsunderstödd döfstummskola, skulle pensionen minskas i den mån som den nya af-

löningen plus pensionen undersköte 1,800 kronor. Detta innebär exempelvis, att om hon i den nya anställningen får 1,800 kronor om året, skulle icke ett öre utgå af pensionen. Nu kan hon icke på grund af sin ålder — hon har tjänat sin bästa tid i statens tjänst — påräkna ordinarie anställning, utan hon får nöja sig med extra ordinarie anställning, som dock innebär, att hon har samma tjänstgöringsskyldighet som ordinarie lärarinna. På grund häraf torde hon icke för framtiden kunna påräkna mer än 1,800 kronor om året, och pensionen efter afskedstagandet blir 700 kronor. Hade hon däremot från början gått in vid en annan döfstumskola, hade hon nu fått uppbära 2,200 kronor eller 2,550 kronor per år, allt efter löneförhållandena vid skolan, och hon hade kunnat påräkna få efter afskedstagandet en pension på 1,200 kronor, sålunda en väsentligt bättre ställning såväl i afseende å årsaflöning som i afseende å pension efter afskedstagandet.

Kungl. Maj:ts proposition går nu ut på en sådan ändring i det där förbehållet, som jag nämnde, att pensionen skall minskas endast i den mån aflöningen tillhoppa med pensionen öferskjuter det lönebelopp, som utgår i högsta lönegraden för lärarinna vid den anstalt, där Ester Braaten är anställd. Det innebär, att maximigränsen 1,800 kronor skall höjas till 2,200 kronor eller 2,550, allt efter löneförhållandena i den skola, där hon är anställd. Detta innebär med andra ord uttryckt, att hon skulle få samma årsaflöning, dock ej pension, som om hon från början gått in vid en annan döfstumskola. Det är tydligt, att Ester Braatens aflöningsförhållanden råkat i olag, men det är på grund af förhållanden, som hon icke kunnat råda öfver; hon kunde ej rå för, att läroanstalten i Bollnäs drogs in. Denna proposition innebär nu en vädjan till Riksdagen att rätta till aflöningsförhållandena för henne, så att hon skulle få bli i årsaflöning likställd med sina kamrater vid andra döfstumskolor, med hvilka hon är likställd såväl i afseende å utbildning och kompetens som ock i afseende å tjänstgöringens omfattning och art. Jag vill tillägga här, att det är icke fråga om någon ändring i hennes pension efter afskedstagandet. Den kommer fortfarande att utgöra 700 kronor.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt anhålla, att Andra kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Vidare yttrade:

Herr Christiernson: Herr talman! Riksdagen har år 1906 afgjort den här saken, och då ansåg man att Ester Braaten, trots den relativt korta tid hon varit anställd i denna skola till följd af skolans indragning, borde ha någon ersättning. Att en sådan beviljades henne berodde nog bland annat äfven därpå, att hon, enligt behörigt läkarbetyg, kunde styrka att hon led af allmän kroppsoch nervsvaghet, hvilket hon för öfrigt fortfarande gör. Detta var

*Angående
den förra
första lära-
rinnan Ester
Braaten bevil-
jade pension.
(Forts.)*

Angående den förra första lärarinnan Ester Braaten beviljade pension. ett af de motiv, som lågo till grund för pensionens beviljande, utom det att skolan indrogs. Denna pension utgjorde 700 kronor; Kungl. Maj:t hade begärt 900 kronor, men Riksdagen nedsatte pensionsbeloppet till 700 kronor, därför att hennes tjänstetid endast var 14 år. De villkor, som Kungl. Maj:t beträffande pensionens åtnjutande hade föreslagit, godkändes emellertid. Nu har under denna tid ingenting inträffat, hon har icke någon sådan anställning, som villkoren tala om, och det påpekas äfven i handlingarne, att för den, som varit anställd i en sådan skola, som det här är fråga om, nämligen döfstumskola för öfveråriga, är det svårt att komma in i andra skolor, emedan undervisningsmetoderna där äro olika.

(Forts.)

Det har nu ifrågasatts, att Riksdagen skulle häfva det villkor, som Riksdagen en gång fäste vid hennes rätt att åtnjuta pension. Då jag för min del emellertid icke är öfvertygad om, att här finnas några skäl, som tala för att frånträda det beslut, som Riksdagen en gång i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag fattat, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är kanske icke någon rekommendation, men jag får dock nämna, att utskottet varit enigt så när som på en enda ledamot, och detta talar ju för att åtminstone vi för vår del icke funnit skäl att göra någon ändring i de beslutade villkoren.

Herr Johansson i Jönköping: Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Det förhåller sig ju så, enligt hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet låtit kamraren veta, att de föreskrifna villkoren för den pension, som blifvit Ester Braaten beviljad, ha den ledsamma följden med sig för henne, att hon icke kan komma upp till den inkomst för eventuell tjänstgöring, som hennes kamrater med samma tjänstetid åtnjuta. Hon kan nämligen icke få större lön än 1,800 kronor; till högre belopp kan hon icke komma, emedan hon icke får räkna sin föregående tjänstgöring sig till godo, utan måste börja som ny lärarinna, d. v. s. i lägsta lönegraden, och af den pension, som är henne beviljad, får hon icke uppbära någonting, så snart lönen går upp till 1,800 kronor.

Herr Hagström från Härnösand, hvilken icke har tillfälle att vara här i afton, men som i sin egenskap af föreståndare för en döfstumskola känner väl till förhållandena vid dessa skolor, har meddelat mig, att han velat anställa ifrågavarande lärarinna vid sin anstalt, där hon behöfdes, ty det lär icke vara något öfverflöd på dylika lärarinnor, men att under de förhållanden, som inträdt genom Riksdagens beslut rörande hennes pension och för hvilka herr statsrådet förut redogjort, hon anser sig icke kunna mottaga någon tjänst, emedan detta för henne skulle medföra högst oangenäma följder med afseende på aflöningen.

Tillika ber jag att ytterligare få stryka under hvad herr statsrådet redan sagt, nämligen att ett bifall till propositionen icke med-

för någon ändring i den för henne bestämda pensionen utan endast åstadkommer en ändring i villkoren beträffande den aflöning, hon skall komma att uppbära, i fall hon tar anställning på nytt vid döfstumskola. I själfva verket är det så, att det för statsverket är till förmån att bifalla den kungliga propositionen, ty lärarinnan Braaten tar då plats som lärarinna, och statsverket slipper att betala en del af hennes pension; afslås åter propositionen enligt utskottets hemställan, tar hon sannolikt icke plats, och statsverket får betala full pension till henne. För statsverket följer alltså verkligen en besparing af ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag och en besparing, som icke drar några konsekvenser med sig i afseende på Ester Braatens blifvande pensionsförhållanden, åtminstone icke utan att hon kommer att tjänstgöra mycket längre.

*Angående
den förra
första lära-
rinnan Ester
Braaten bevil-
jade pension.
(Forts.)*

På dessa grunder tror jag, att det skulle vara välbetänkt, om kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition, till hvilken jag, som sagdt, yrkar bifall.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Då herr Christierson emellertid begärde votering, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bankoutskottets hemställan i punkten 53:o) i af utskottets förevarande utlåtande nr 18, bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 84 ja mot 74 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition.

Punkten 54.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 55.

Lades till handlingarna.

Punkterna 56—67.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Härefter föredrogos hvart för sig bankoutskottets utlåtanden: nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt stationsinspektoren Lars Fredrik Reinhold Schmidts änka;

nr 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt stationskarlen Carl August Malmqvist; och

nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren Aurora Mathilda Magdalena Wallberg.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

*Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.*

Slutligen upptogs till behandling lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande sådan försäljning af vin och öl, som afses i 15 § i förordningen angående försäljning af vin och öl.

Uti en inom Andra kammaren afgifven och till lagutskottet hänvisad motion, nr 75, hade herr *Kronlund* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl i syfte att rättighet att idka försäljning genom kringföring af öl från nederlag, upprättadt i annan kommun än där bryggeriet, som inrättat nederlaget, vore beläget, endast finge utöfvas i samma ordning som § 13 i nämnda förordning stadgade angående rätt att försälja öl till afhämtning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande utskottets motivering hade reservation afgifvits af herr *Petrén*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr Kronlund, som yttrade: Ja, då tiden är så långt framskriden, skall jag fatta mig kort, men jag har dock icke kunnat underlåta att göra några erinringar mot utskottets hemställan.

Det måste ju onekligen anses som en stor brist i vår nuvarande nykterhetslagstiftning, att vi icke ha några lagbestämmelser, som göra det möjligt att hindra ett bryggeri på en plats att öfversvämma ett närgränsande samhälle med sin tillverkning genom att där låta kringföra densamma till försäljning.

År 1907 framkom ett förslag, som åsyftade en ändring i dessa förhållanden, men detta afslogs af Riksdagen. I år har jag försökt med ett annat förslag, hvilket emellertid nu afstyrkts af utskottet.

Saknaden af bestämmelser på detta område måste ovillkorligen verka hämmande på nykterhetsarbetet, hur intensivt detta än må bedrivas. Det exempel jag framdragit från Tidaholm talar ju ett ganska tydligt språk. I detta samhälle pågår ett varmt och hängifvet nykterhetsarbete, och detta bedrives icke allenast från samhället utan äfven från många af dess ledande män: och det har också lyckats nykterhetsvännerna därstädes att begränsa den kontrollerbara sprit- och ölförbrukningen till det minsta möjliga, desto lyckligare för samhället som detta till öfvervägande del består af mindre bemedlade, arbetare, gårdsägare och små löntagare, för hvilka hvarje minskad frestelse i rusdrycksafseende måste bereda ökade möjligheter till bättre lefnadsförhållanden. Detta samhälle är och har varit förskonadt från öltillverkning på platsen. Men det hindrar icke, att samhället i alla fall blir öfversvämmadt med öl. Där ha nämligen inrättats nederlag från främmande bryggerier, från hvilka öl kringföres till försäljning, sålunda lärer från dessa nederlag endast under sommarmånaderna 1910 sålts öl för omkring 2,000 kronor i månaden, tagna naturligtvis hufvudsakligast ur arbetarnas fickor.

Detta är ett missförhållande, gentemot hvilket alla nykterhetsvänner stå maktlösa.

Utskottet har nu här förebragt åtskilliga skäl för sitt afslagsyrkande, hvilka jag emellertid, då tiden är så långt framskriden, icke skall inlåta mig på att bemöta. Jag skall endast be att få konstatera, att utskottet icke med ett ord behjärtat detta missförhållande — saknaden af bestämmelser i denna riktning. Utskottet har endast och det med eftertryck framhållit ölkonsumenternas och bryggarnas intressen i denna fråga. — Ja, hvad nu bryggarnas intressen beträffar, så äro dessa, tack vare en allt mera utgrenad nykterhetslagstiftning, ställda på afskrifning — det vill jag åtminstone hoppas. Och hvad såväl bryggarnes som ölkonsumenternas intressen angår, så måste dessa intressen underordnas nykterhetsintresset, som är ett samhällsintresse i den allra eminentaste grad.

För öfrigt beklagar jag, att utskottet, af åtskilligt att döma, saknat blick för den verkliga innebörden i denna min framställning.

*Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.*

(Forts.)

Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.

(Forts.)

Då jag icke vet, om jag har nykterhetsvännerna här i kam-
maren med mig, skall jag icke göra något yrkande i saken, utan
har endast velat göra detta påpekande.

Härpå anförde:

Herr Petré: Herr talman! Då jag står antecknad såsom
reservant under detta betänkande, såvidt angår motiveringen, anser
jag mig pliktig att säga några ord i frågan

Jag har vid begrundande af denna motion kommit att närmare
reflektera öfver de principer, på hvilka ölförsäljningsförordningen
i nu förevarande hänseende är byggd, och därvid frågat mig själf,
om icke tiden kunde vara inne, att i visst hänseende i densamma
vidtages åtgärd i skärpande riktning.

I denna förordning skiljer man ju mellan utskänkning, försälj-
ning till afhämtning och försäljning genom kringföring. Det är
denna sista form af försäljningsrätt, som motionen gäller och som
också mina reflektioner afse. Den skiljer sig ju från försäljning
till afhämtning däri, att, då det gäller försäljning till afhämtning,
det är afnämarna själfva, som taga initiativet för att få den vara,
det gäller, genom att antingen låta själfva afhämta den eller ock
rekvirera densamma för hemsändning. Så är däremot icke för-
hållandet vid försäljning genom kringföring. Här föreligger ett
direkt salubjudande af varan i hemmen, d. v. s. varan bjudes ut
från hus till hus och dörr till dörr. Spörsmålet är nu i hvad mån
denna rätt att försälja genom kringföring lämpligen bör bibehållas.

Hvem har då i närvarande stund denna rätt till försäljning genom
kringföring och hvilka begränsningar äro nu förknippade med denna
rätt? Jo, endast tillverkaren, d. v. s. vederbörande bryggerier,
har denna rätt att försälja genom kringföring. Vidare finnes denna
rätt icke såvidt angår landet och beträffande städernas icke plan-
lagda områden endast efter erhållet tillstånd, men den är å andra
sidan icke inskränkt till den stad, där tillverkningsstället ligger, utan
gäller i samtliga Sveriges städer. Har någon således ett bryggeri
uppe i Haparanda, har han utan särskildt tillstånd rätt att i alla
Sveriges stadssamhällen inom deras planlagda områden låta salu-
bjuda öl genom att medelst ombud för sådant syfte kringföra det-
samma från hus till hus och dörr till dörr.

Detta är innehållet i den nu gällande lagstiftningen; och bryg-
gerierna hafva funnit med sin fördel förenligt att i stor utsträckning
inrätta nederlag i stadssamhällen för att på så sätt kunna idka
detta salubjudande af öl i hemmen, som innefattas i rätten att för-
sälja genom kringföring. I viss mån är denna rätt tydligtvis mera
omfattande än rätten att försälja till afhämtning, och detta därför
att den ju innebär rätt att i hemmen bjuda ut varan, då det i andra
fallet åter är afnämarna själfva som komma och begära den.

Ser jag på nu gällande bestämmelser i fråga om rätten till för-

säljning till afhämtning så finner jag, att kommunerna, i hvad landsbygden angår, i närvarande stund äga möjlighet att skydda sig mot dylika försäljningsrättigheter. De kommunala myndigheterna ha nämligen i detta hänseende vetorätt, och efter det beslut, som båda kamrarna fattat med anledning af de af herrar von Mentzer och Räf m. fl. väckta motioner, som nyss här behandlades, har man rätt att säga, att Riksdagen ställt i utsikt att kommunal veto-rätt i förevarande hänseende skall utsträckas att gälla äfven för städernas del. Däremot kunna alltjämt stadskommunerna icke i någon mån skydda sig mot rätten till försäljning genom kringföring, för hvilken rätt ju intet som helst tillstånd erfordras för vederbörande tillverkare och som jag menar är en i viss mån mera omfattande rätt än försäljningsrätten till afhämtning.

Härtill kommer att gränsen mellan land och stad numera faktiskt är ganska flytande i vårt land. Vi ha t. ex. ett sådant stadsliknande samhälle som Limhamn med omkring 10,000 innevånare, för hvilket i hithörande hänseende gälla bestämmelserna för landsbygden. Det är sålunda förbjudet att i detta folkrika samhälle med fullständig stadsprägel kringföra öl till försäljning från bryggeri eller nederlag, medan däremot i små stadssamhällen med ända ned till 600 à 700 innevånare råder ett motsatt förhållande. Där få äfven emot de kommunala myndigheternas önskan alla möjliga nederlag utan särskildt tillstånd inrättas, från hvilka kringförandet af öl till försäljning inom samhället obehindradt fortgår.

Jag har med det nu sagda velat röra vid denna fråga, därför att man efter mitt förmenande måste vid bedömandet af denna motion fråga sig: Är det bestående systemet beträffande rätten till försäljning genom kringföring lämpligt eller bör det ändras?

Här finnas i detta sammanhang två skilda intressen förutom nykterhetsintresset att se till, det ena är öltillverkarnas intresse och det andra är allmänhetens intresse.

Ser jag först till tillverkarnes intresse, skulle det ju kunna sägas, att ett förbud mot dylik försäljningsrätt väl innebure en inskränkning i en naturlig rätt att söka afyttra det tillverkade. Har jag rätt att tillverka en vara, bör jag väl ock ha rätt att på det för mig lämpligaste vis salubjuda den under vanliga förhållanden. Det är emellertid i det föreliggande fallet icke så gifvet. Man kan härutinnan med all rätt draga en parallell med afseende å rätten till brännvinsförsäljning. Det är ju så, att vår restriktiva lagstiftning i fråga om försäljning af spritdrycker grundar sig därpå, att den obehindrade tillgången å dessa drycker visat sig medföra afsevärda missbruk; och till bekämpande af dessa missbruk har man så ur samhällelig synpunkt funnit sig böra på ett ingående sätt reglera försäljningsrätten till samma drycker. Samma synpunkter, som i detta afseende göra sig gällande beträffande brännvin och därmed likställda drycker, gälla äfven i fråga om den för mången fördärfbringande ölkonsumtionen. Vidare är att märka,

*Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.*

(Forts.)

Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.
(Forts.)

att det ju redan nu finnes en stark begränsning beträffande öltillverkarnes rätt att försälja sin vara genom kringföring. Hela landsbygden är ju, som sagdt, fri från dylik försäljning genom kringföring, och för de delar af stadssamhällena, som icke ligga inom det planlagda området, är förhållandet, om ej särskildt tillstånd mellankommer, detsamma. Ifrågavarande rätt är för öfrigt tillika begränsad på det sättet, att varan ej får genom kringföring försäljas annat än inomhus och till därstädes boende. Vi se sålunda, att tillverkarnes rättigheter i det föreliggande fallet redan nu äro kringskurna i flera väsentliga hänseenden, och frågan är allenast: Är det anledning att nu taga ytterligare ett steg i sådan riktning eller icke? Huru blefve då verkningarna för öltillverkarna, om rätten att försälja varan genom kringföring toges bort? Jo, gifvetvis att de — förutom rätten att sälja till afhämtning från tillverkningsstället — hade möjligheten att få sälja till afhämtning äfven å andra platser där de utverkade sig dylik försäljningsrätt och då för sådant ändamål inrättade nederlag. Dessutom har man ju att taga i betraktande den för bryggerierna till buds stående försäljningen till alla återförsäljare, d. v. s. utskänkningsställen och försäljare till afhämtning. Den enda risken skulle väl vara den i detta samband ofta berörda konkurrensen med öltapparna. Jag tror emellertid, att bryggerierna, som å sina nederlag merendels föra en bättre vara i marknaden, icke behöfva frukta denna konkurrens och för sin existens icke äro i behof af rätten att sälja genom kringföring.

Ser man sedan på allmänhetens intresse, så kan man icke heller, såvidt jag förstår, ur dess synpunkt framföra några bärande skäl för bibehållande af den nuvarande försäljningsrätten genom kringföring. Man har ju icke rätt att å landsbygden på dylikt sätt utbjuda varan. Hvarför stadsbefolkningen skall i denna ordning tilljudas varan, är ganska svårt att tillfredsställande förklara. Andra förnödenhetsvaror, som uti stadssamhällena användas i hemmen, anskaffas ju på det sättet, att hemmens medlemmar själfva träffa anstalt för varornas erhållande, om ock försäljarne sedan låta hemförsla varorna. Och den, som har rätt att sälja öl till afhämtning, äger ju också att låta på rekvisition försända varan till köparna, d. v. s. på precis samma sätt, som ofta är fallet med leverans af exempelvis mjölk och brödvaror, till hemmen i stadssamhällena. Det bör därför enligt mitt förmenande kunna med fog ifrågasättas att, med bibehållande af rätten till försäljning af öl till afhämtning, helt afskaffa tillverkarnes försäljningsrätt medelst kringföring. För utöfvande af den förstnämnda rätten finnes ju i motsats till den senare viss pröfningsrätt för myndigheterna. Risken för allmänheten af en dylik förändring vore väl endast, att öltapparna skulle såsom innehafvare af försäljningsrättigheter till afhämtning leverera sämre vara än bryggerierna. Som dessa ju emellertid själfva kunna förskaffa sig dylika rättigheter, tror jag dock denna risk icke vara så stor.

Om jag i belysning af det nu anförda ser på motionens innebörd, finner jag, att motionären vill ha kvar rätten för tillverkarne till försäljning genom kringföring dels i de samhällen, där tillverkningen sker, och dels jämväl i andra städer, i den mån vederbörande länsstyrelser därtill gifva tillstånd. Detta gör, att det icke är möjligt för mig att gå med på motionen, då det ju nämligen synes mig kunna med fog ifrågasättas, om icke tiden kunde vara inne att taga bort hela detta salubjudande i hemmen i städerna af öl och låta köparne i städerna liksom å landet själfva rekvirera varan, med bibehållande tydligtvis af den rätt till hemsändande däraf, som nu är förknipad med rätten att försälja till afhämtning.

Jag har ansett mig skyldig att med några ord beröra de af mig nu angifna synpunkterna, men har icke något yrkande att framställa. Jag skulle emellertid ha önskat, att några satser därom skjutits in i betänkandets motivering, och är detta anledningen till att jag reserverat mig mot samma motivering.

Frågan om afskaffande af rätten att medelst kringföring försälja öl är emellertid gifvetvis närmast en nykterhetsfråga, som hufvudsakligen bör öfvervägas från synpunkten af i hvad mån denna rätt hittills visat sig vara till olägenhet och föranledt mera väsentliga missbruk i fråga om ölkonsumtion.

Jag har, emellertid herr talman, såsom sagdt, intet yrkande att i saken framställa.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! På de skäl, som af motionären anförts, ber jag att få yrka afslag åt utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag skall å min sida be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Äfven jag skulle kunnat ha anmärkningar mot motiveringen. Jag var nämligen icke personligen tillstades, då betänkandet justerades i utskottet, och jag var därför icke i tillfälle att få hvad jag skulle velat in uti motiveringen. Men jag kan icke inse annat än att det slut, hvartill utskottet kommit, är fullkomligt riktigt. Jag hyser därvidlag samma uppfattning som herr Petré.

Frågan om kringföring af maltdrycker till försäljning ordnades på sätt som ännu består genom 1905 års lagstiftning, hvarigenom öl- och vinförsäljningen delvis omlades. Man fastslog då den redan förut antagna grundsatsen att kringföring af öl och vin på landsbygden skulle tagas bort och vara tillåten endast i städerna, en tillåtelse, som omfattar icke blott bryggerier inom staden, utan äfven bryggerier, som äro belägna på annat håll. Som vi veta äro många och delvis mycket stora bryggerier belägna på landet, men begagna sig af rätten att kringföra öl inom stad, som ligger i närheten. Det framhölls af 1905 års lagstiftare uttryckligen, att man icke ville göra rätten att kringföra öl inom en stad till monopol för de brygge-

Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.
(Forts.)

Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.

(Forts.)

rier, som äro belägna inom den staden. Ej heller ansåg man, att nykterheten i själfva verket gagnades genom ett sådant monopol. Detta gjorde, att i 1905 års förordning med afseende på rätten till kringförelse icke togs någon hänsyn till, hvar bryggeriet är beläget. Vid 1907 års riksdag väckte herr Byström en motion med ungefär samma innehåll som den nu föreliggande med den skillnaden, att han gick längre och ville helt och hållet förbjuda bryggerier, som icke lågo inom vederbörande stad, att där kringföra öl. Herr Kronlund har icke gått så långt, utan afser, att förbudet endast skall gälla kringförande af öl från *nederlag*, upprättadt i annan kommun än där bryggeriet är beläget; hvarjämte han föreslår rätt för Konungens befallningshafvande att bevilja sådant bryggeri, hvarom här är fråga, rätt till *kringförelse* i samma ordning som rätt till försäljning för afhämtning. Herr Byströms motion afstyrktes emellertid af lagutskottet och föll i Riksdagen på de skäl, som anfördes år 1905, hufvudsakligen det att man icke skulle göra rättigheten att kringföra öl till monopol för de bryggerier, som voro belägna inom staden.

Om, såsom herr Kronlund föreslår, rätten till kringförelse fortfarande skulle kunna medgifvas i samma ordning som försäljning genom afhämtning, tror jag, att föga vore vunnet ur nykterhets-synpunkt. Det är åtminstone min erfarenhet från de städer, där jag haft befattning med dylika saker, att försäljningen till afhämtning medfört sådana verkningar, att det icke är särskildt skäl att taga efter den anordningen på det här området. Dessutom, så länge man behåller rätten till kringförande af öl fullkomligt ograverad för bryggerier, som tillhöra stadssamhället, har man icke för nykterheten något gagn af den föreslagna förändringen. Utskottet har för öfrigt i sista punkten framhållit, och det instämmer jag till fullo i, att om man i den omfattning förslaget afser förbjuda kringförelse, löper man fara, att bryggaren upprättar ett filialbryggeri, där han kan sälja så mycket han vill af det öl, han tillverkat. Jag kan i detta fall anföra ett exempel från Sveg. Detta samhälle tillhör ju visserligen landsbygden, men fallet är i allt fall upplysande nog. Det är där naturligen alltså förbudet att kringföra öl, men rätt att sälja till afhämtning hade medgifvits. Denna rätt sköttes icke af vederbörande, hvarför Konungens befallningshafvande indrog densamma. Men hvad hände? Jo, bryggaren som hade rättigheten — det var ett bryggeri i Gäfle eller Söderhamn — anlade ett mindre bryggeri i Sveg, och då kunde man icke längre göra någonting åt saken; bryggaren sålde nu så mycket han ville. På liknande sätt skulle det kunna gå i flere städer, om man antog den här föreslagna bestämmelsen.

Att det råder svåra förhållanden i Tidaholm på detta område beror därpå, att detta samhälle befinner sig i ett öfvergångs-stadium; det har nyligen blifvit stad från att ha tillhört landsbygden. Det är klart, att det skall kännas svårt att i detta afseende

ett, tu, tre öfvergå från lands- till stadslagstiftning. Jag tror dock knappast, att förhållandena där i afseende på ölförsäljningen skulle blifva bättre, åtminstone icke varaktigt bättre, om motionen bifalles. Felet ligger på annat håll.

Nu har jag, liksom herr Petré, den uppfattningen, att hela rätten till kringförande af öl bör upptagas till noggrannare skärskådande. Och det torde vara skäl i att göra den frågan till föremål för öfvervägande till en annan riksdag. Men att bifalla den nu föreliggande motionen synes mig icke lämpligt vare sig med hänsyn till tillverkarnas och konsumenternas befogade anspråk eller ur nykterhetssynpunkt. Skall frågan tagas upp, bör det enligt mitt förmenande ske på ett vidare plan, och man bör se till, huru hela rätten till kringförande af öl lämpligen bör regleras.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Blott några få ord! Det kan ju aldrig komma i fråga att genom den af mig föreslagna förändringen det skulle stadgas något monopol för bryggerierna inom en stad att där försälja öl. Det är ju blott fråga om att göra det möjligt för myndigheterna att sätta stopp för öfloden, där den visar sig medföra ytterst skadlig verkan. Jag har i detta ämne mottagit de enträgnaste framställningar just från stadsfullmäktige och andra personer i Tidaholm. De ha visat, hurusom endast under sommarmånaderna 1910 försåls öl genom nederlag från främmande bryggerier för ett par tusen kronor per månad, dessa penningar tagna hufvudsakligen ur arbetarnas fickor.

Herr Widén har uttryckt den farhågan, att den af mig ifrågasatta bestämmelsen skulle leda till att man upprättade bryggerier i sådana stadssamhällen, där det icke finnes några förut. Jag tror icke, att detta är att befara, om icke ett totalförbud i fråga om försäljning från främmande bryggerier införes. Men här är det ju endast fråga om en begränsning i rättigheterna. Anläggandet af ett bryggeri är verkligen en så dyrbar sak, att jag icke tror, att någon upprättar ett dylikt blott därför, att någon begränsning göres i de missförhållanden, som här påpekats.

Nu är frågan fallen i Första kammaren, men om Andra kammaren går med på motionen, så har den därmed sagt ifrån, att det icke är bra, som det är, och man kan åtminstone till ett följande år med större förhoppningar återupptaga frågan i annan och bättre form. Det är därför jag nu ber att få yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen, i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfver-

*Om
ändring i för-
ordningen an-
gående för-
säljning af
vin och öl.*

(Forts.)

vägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 75 ja mot 60 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Afgåfvos två motioner om afslag å Kungl. Maj:ts proposition angående anläggande af en verkstad i Nynäshamn för telegrafverkets räkning m. m., nämligen nr 347 af herr *Svensson* i Nyköping och nr 348 af herr *Persson* i Stockholm.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 5.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 52, i anledning af väckt motion om förslag till ändrad lydelse af 3 § 6 mom. i förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894; och

nr 53, i anledning af väckt motion om utsträckning i visst afseende af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes befogenhet att meddela förbud mot försäljning af brännvin.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 38, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjätte hufvudtitel;

nr 39, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående en punkt i statsutskottets utlåtande nr 34 i anledning af Kungl.

Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående sådana utgifter för kapitalökning, som afse statens affärsverksamhet, samt i ämnet väckta motioner;

nr 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande af postverkets stat för driftkostnader år 1912 samt i ämnet väckta motioner; och

nr 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af telegrafverkets anslag för driftkostnader år 1912; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 72, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa delar af förra sergeantsbostället Erska nr 3 Östergården och nr 4 Bergsgården i Älfsborgs län;

nr 73, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra kvartermästarbostället Häggestad nr 2 Norrgård i Östergötlands län:

nr 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra sergeantsbostället Malmberga nr 1 jämte Lilla Ekedalen nr 2, ett torp i Södermanlands län;

nr 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två områden från förra häradshöfdingbostället Välluf nr 1 i Malmöhus län;

nr 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från förra regementskvartermästarbostället Köpinge nr 23, 36 och 40 i Kristianstads län;

nr 77, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtbruksakademien af visst område å kungl. Djurgården;

nr 78, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring af grunderna för vägskattens beräkning, att vägskatt ej må kunna utdebiteras till högre belopp än behovet kräfver;

nr 79, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inställande af inköp för statens räkning utaf skogar och jordområden af kronodonationsnatur; och

nr 80, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion angående upplåtande af två lägenheter från förra predikantsbostället Tolånga nr 1 och 6 i Malmöhus län m. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Wavrinsky</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 20 april,		
»	<i>Wiklund</i>	» 3 » » » 6 »		
»	<i>Olsson i Tyllered</i>	» 10 » » » 6 »		
»	<i>Hedström</i>	» 5 » » » 6 »		
»	<i>Broström</i>	» 3 » » » 6 »		
»	<i>Nilsson i Malmö</i>	» 3 » » » 6 »		
»	<i>von Horn</i>	» 3 » » » 6 »		
»	<i>Olofsson</i>	» 2 » » » 6 »		
»	<i>Nilsson i Skärhus</i>	» 10 » » » 8 »		
»	<i>Jönsson i Kvarnberga</i>	» 10 » » » 8 »		
»	<i>Thyrén</i>	» 7 april,		
»	<i>Odqvist</i>	» 2 dagar fr. o. m. den 7 april,		
»	<i>Gunnarsson</i>	» 7 » » » 7 »		
»	<i>Karlsson i Mo</i>	» 3 » » » 6 »		
friherre	<i>Fleetwood</i>	» 2 » » » 7 »		
herr	<i>Johansson i Jönköping</i>	» 2 » » » 7 »		
»	<i>Larsson i Klagstorp</i>	» 2 » » » 7 »		
»	<i>Hansson</i>	» 3 » » » 6 »		
»	<i>Johansson i Häradsköp</i>	» 3 » » » 6 »		
»	<i>Lundgren i Göteborg</i>	» 2 » » » 6 »		
»	<i>Ström i Transtrand</i>	» 2 » » » 7 »		
»	<i>Carlson i Herrljunga</i>	» 2 » » » 6 »		
»	<i>Sjöberg</i>	» 2 » » » 7 »		
»	<i>Olsson i Kullenbergstorp</i>	» 2 » » » 7 »	och	
»	<i>Malmborg</i>	» 2 » » » 6 »		

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,36 på natten.

In fidem
Per Crowwall.

Torsdagen den 6 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne mars.

§ 2.

Herr statsrådet *von Krusenstierna* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående viss förmån för revisionssekreterare, som utnämnes till hofrättsråd, i fråga om ålderstillägg å hofrättsrådslönen;

angående medgifvande af restitution af stämpelafgift för viss öfverlåtelse af egendom till sällskapet till understödjande af Malmqvistska barnuppfostringsanstalten i Stockholm;

angående beredande af löneförhöjning åt revisorerna å generaltullstyrelsens revisionsbyrå Alban Keyser och Oscar Emil Torrén;

angående inlösen i vissa fall för statsverkets räkning af ränta å skattefrälsehemman m. m.;

angående viss ändring i öfvergångsbestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1910 angående aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning;

med förslag till förordning angående biografföreställningar;

angående omorganisation af navigationsskolorna; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. professorn John Börjesons änka.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionerna:

angående ändrad lydelse af § 7 i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907;

angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk; samt

angående om- och tillbyggnad af Stockholms hospital m. m.

Till jordbruksutskottet öfverlämnades propositionerna:

med förslag till stadga om skjutsväsendet; och

angående visst undantag från gällande bestämmelser om tiden för skjutsentreprenader.

Vidare remitterades propositionen angående inlösen af en underofficerskåren vid Gottlands infanteriregemente tillhörig byggnad å Visborgs slätt till statsutskottet.

Härefter hänvisades till bankoutskottet propositionerna:

angående tilläggspension å allmänna indragningsstaten åt förre stockmakaren T. F. Lund; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Karlskrona grenadjärregemente Ernst Hjalmar Hultstrand.

Slutligen öfverlämnades till statsutskottet propositionen angående understöd åt officers- och underofficerskårer, hvilka åsamkas förlust i afseende å en del dem tillhöriga byggnader å mötesplatser.

§ 4.

De på kammarens bord liggande motionerna af herr *Svensson* i Nyköping, nr 347, och herr *Persson* i Stockholm, nr 348, som nu föredrogos, hänvisades till statsutskottet.

§ 5.

Härpå föredrog statsutskottets memorial nr 38, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjätte hufvudtitel.

Punkten 1.

Kammaren biföll för sin del utskottets hemställan.

Punkterna 2—4.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 6.

Vid föredragning härefter af statsutskottets memorial, nr 39, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående en punkt i statsutskottets utlåtande nr 34 i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående sådana utgifter för kapitalökning, som afse statens affärsverksamhet, samt i ämnet väckta motioner, blef den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 7.

Föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 40 och 41 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 72—77.

§ 8.

Vidare föredrogos hvart efter annat jordbruksutskottets memorial:

nr 78, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring af grunderna för vägskattens beräkning, att vägskatt ej må kunna utdebiteras till högre belopp än behovet kräfver;

nr 79, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inställande af inköp för statens räkning utaf skogar och jordområden af kronodonationsnatur; samt

nr 80, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion angående upplåtande af två lägenheter från förra predikantsbostället Tolånga nr 1 och 6 i Malmöhus län m. m.

Memorialen lades till handlingarna.

§ 9.

Herr *Lindhagen* aflämnade en motion i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af tekniska högskolan m. m. äfvensom lönereglering för lektorer m. fl. befattningshafvare vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m.

Denna motion, som erhöill ordningsnumret 349, blef på begäran bordlagd.

§ 10.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Interpellation.

(Forts.)

Herr Olausson, som anförde: Herr talman! Sedan frågan om patronatsrättens afskaffande år 1902 upptagits till behandling inom justitiedepartementet, framställdes af en ledamot af denna kammare vid 1908 års riksdag med kammarens tillstånd till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ett spörsmål för utrönande hvad dittills kunnat åtgöras rörande denna fråga samt huruvida det vore herr statsrådets afsikt att förelägga samma fråga för Riksdagen, så att den eventuellt kunde hinna komma före vid 1908 års kyrkomöte.

Herr statsrådet började sitt svar med att erinra, hurusom i lagstiftning och lagskipning hittills den uppfattning gjort sig gällande, att patronatsrätten hade en åtminstone öfvervägande privaträttslig natur, så att den ej kunde i lagstiftningsväg frångåas innehafvarne, utan att motsvarande ersättning lämnades. Denna uppfattning, fortfor herr statsrådet, hade legat till grund för samtliga de uttalanden, som upprepade gånger gjorts af riksdagsutskott och Riksdagen under det gångna århundradet i anledning af tid efter annan återkommande förslag att inskränka eller upphäfva patronatsrätterna. Dessa förslag hade därför ej ledt till andra åtgärder än att åren 1855 och 1892 cirkulär utfärdats i syfte att befordra frivilliga öfverenskommelser mellan patroni och församlingarna om patronatsrätternas upphäfvande.

Herr statsrådet erinrade därefter, att, sedan frågan om reglering af den kyrkotionde, som innehades under patronatsrätt kommit på dagordningen, hade kammarrådet Thulin utarbetat en fullständig redogörelse för patronatsrättigheterna i Skåne, Halland och Bohuslän. Uti underdånigt utlåtande den 2 maj 1902 hade därefter kammarkollegium hemställt att omedelbart kraftiga åtgärder måtte vidtagas för att få patronatsrättigheterna i berörda landskap i deras helhet upphäfda, men inskränkte sig kollegii förslag i själfva verket därtill, att för vinnande af berörda mål till en början en person skulle erhålla uppdrag att å statens vägnar sammanträda med patroni eller deras ombud jämte ombud för församlingarna och söka uppgöra förslag till reglering af patronatsrättigheterna. Först sedan dessa underhandlingar afslutats, skulle man skrida till vidtagande af ytterligare åtgärder för att så vidt möjligt få upphäfva de patronatsrättigheter, beträffande hvilka någon öfverenskommelse ej kunnat träffas. Därvid borde äfven patronatsrättigheterna i gamla Sverige blifva föremål för reglering. Såsom en sista utväg för patronatsrätternas afskaffande syntes man hafva tänkt sig, att i de fall, där ersättning till patronus borde utgå, men öfverenskommelse mellan vederbörande ej kunde träffas och de ej heller enades att hänskjuta saken till skiljemän, ersättningens bestämmande borde öfverlämnas åt expropriationsnämnd.

Herr statsrådet beklagade, att den sålunda anvisade utvägen icke blifvit försökt, då det ej torde vara osannolikt, att i så fall en stor del af patronatsrätterna nu skulle varit borta.

Emellertid, anförde herr statsrådet vidare, hade under senare *Interpellation.*
tid en alldeles ny uppfattning af patronatsrättens natur, i hvad (Forts.)
den innefattade rätten att kalla präst, således själfva kallelserätten, framträd och därmed äfven en annan väg för dess afskaffande ifrågasatts. I protokollet öfver ecklesiastikärenden den 19 december 1902 hade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet uttalat, att visserligen den så kallade lukrativa patronatsrätten otvifvelaktigt hade en öfvervägande privaträttslig karaktär, men att i själfva kallelserätten, äfven om den vore förenad med lukrativ patronatsrätt, ej kunde inläggas egenskapen af en okränkbar äganderätt. I fråga om kallelserätten vore ett expropriationsförfarande ej användbart, då ett sådant måste rikta sig mot ett föremål af i någon mån reellt, i penningar mätbart värde. Äfven om kallelserättens värde i vissa fall upptaxerats och detta värde vid egendoms-köp erlagts, utgjorde dock detta endast ett fingeradt värde, därå expropriation ej kunde grundas. Det vore ej ens hvarken ur rätts- eller billighetssynpunkt påkalladt, att, därest för något fall bevisades, att den ursprunglige patronus för kallelserättens erhållande gjort en materiell uppföring, hvars värde i nutida mynt kunde beräknas, detta värde eller del därpå blefve ersatt till nuvarande ägare af egendomen, om kallelserätten borttoges. Till den uppfattning, att kallelserätten borde kunna borttagas utan penningersättning, komme man äfven vid en närmare analys af kallelserättens natur. Ecklesiastikministern hade därför icke tvekat att tillstyrka, att ett bestämdt steg för upphäfvandet af kallelserätten omedelbart blefve taget. För vinnande af detta mål kräfdes emellertid ändring i 19 kap. 12—16 §§ kyrkolagen samt 44 § i lagen om tillsättning af prästerliga tjänster. Ecklesiastikministern hade för den skull hemställt, att det i ärendet hållna protokollet skulle öfverlämnas till justitiedepartementet för den vidare behandling af frågan om kallelserättens upphörande, som på samma departement ankomme. Denna af statsrådets samtliga ledamöter tillstyrkta hemställan bifölls af Kungl. Maj:t.

Det vore, fortfor herr statsrådet, således nu fråga om att bryta med den uppfattning, som beträffande den med patronatsrätt förbundna kallelserättens natur hittills varit gällande i såväl lagstiftning som lagskipning. Gifvet var att man då måste förfara med försiktighet. Äfven om på kallelserätten lades de synpunkter ecklesiastikministern angifvit, torde fall förekomma, då i samband med kallelserättens upphäfvande, vissa ekonomiska till jus patronatus lucrativum ej hörande frågor uppkomma, som måste regleras. Särskildt gällde detta i många fall beträffande de ecklesiastika boställena i patronella pastorat.

Herr statsrådet upplyste emellertid slutligen, att frågan i början af sommaren 1907 upptagits till behandling inom justitiedepartementet. Det hade därvid visat sig, att man måste hafva kännedom i detalj om de särskilda patronatsrätterna och de med dem

Interpellation. förbundna olika rättigheter och skyldigheter. Endast för Skåne, Halland och Bohuslän hade förefunnits fullständig utredning härom. (Forts.) Då nu härtill komme att kallelserätterna i gamla Sverige utbildats under delvis andra former än i Skåne, Halland och Bohuslän och dessutom i vissa fall enskilde hade kallelserätt till prästerliga beställningar, utan att denna vore att till patronatsrätt hänföra, så hade det ansetts oundgängligen nödigt att från myndigheterna införskaffa de sålunda felande upplysningarna. I anledning häraf hade herr statsrådet från vederbörande domkapitel infordrat:

dels uppgifter å de prästerliga beställningar, till hvilka enskilde hade kallelserätt utan att denna vore att till patronatsrätt hänföra;

dels ock beträffande de församlingar i gamla Sverige, som vore under patronatsrätt, upplysningar enligt uppgjort formulär jämte bestyrkta afskrifter af de handlingar, på hvilka vid förekomna kallelser vederbörande patroni stödt sin kallelserätt.

De sålunda infordrade uppgifterna m. m. vore nu fullständigt inkomna och föremål för bearbetning. Att få denna bearbetning verkställd och det lagförslag som därur kunde komma att framgå upprättadt så tidigt, att det efter granskning i högsta domstolen kunde föreläggas 1908 års riksdag och det samma års höst sammanträdande kyrkomötet låge utom möjlighetens gränser. *Men ärendet skulle behandlas med den skyndsamhet, som dess invecklade natur medgäffe.* Herr statsrådet sade sig vara fullt medveten om frågans vikt och angelägenheten af dess lösning inom en nära framtid särskildt med hänsyn därtill att, innan kallelserätten reglerats, en reglering af den lukrativa delen af patronatsrätten enligt de grunder det åberopade statsrådsprotokollet angäve ej torde kunna ske och att, innan denna reglering försiggätt, kyrkotiondegifvarne i patronella församlingar ej torde kunna komma i samma ställning, som i öfriga församlingar, där kyrkotionden redan afskrifvits.

Af herr statsrådets svar framgår, att det funnes två särskilda sätt att lösa frågan om patronatsrättens afskaffande. Det ena, om jag så må säga, den praktiska utvägen, skulle bestå endera i underhandling med hvarje särskild patronus för åstadkommande af öfverenskommelse på frivillighetens väg eller i tvångsåtgärder mot vederbörande patronatsrättsinnehafvare för att förmå dem att afstå från patronatsrätten, i båda fallen mot ersättning. Vid tillgripande af den andra modernare utvägen skiljer man däremot på själfva kallelserätten och den så kallade lukrativa patronatsrätten, hvilken senare dock ej i samtliga fall åtföljer den förra. Det gäller härvid att i första hand enbart genom lagstiftning upphäfva kallelserätten, äfvensom att i vissa fall i samband härmed reglera vissa till jus patronatus lucrativum ej hörande frågor af ekonomisk natur samt att först därefter reglera den lukrativa sidan af saken.

Herr statsrådet beklagade emellertid, att man ej förr slagit in på den praktiska vägen, underhandling eller tvångsåtgärder för af-

stående från patronatsrätten mot ersättning. Denna den praktiska utvägen kunde emellertid ej längre tillgripas, upplyste herr statsrådet, af den anledning att, såsom det synes mig herr statsrådet menade, man fått klart för sig, att man i själva verket icke hade något, hvarom man hade att underhandla med vederbörande patronus. Jag syftar då naturligtvis på upphäfvandet af själva kallelserätten, hvari ej längre inlades egenskapen af okränkbar äganderätt, och hvilken således borde kunna upphävas, utan ersättning åt vederbörande och följaktligen utan deras hörande, genom lagstiftning af Konung och Riksdag under samverkan af kyrkomötet och i vederbörande fall jämväl adelsmötet.

Frågans lösning i denna del, kallelserättens upphäfvande, utgjorde enligt den senare moderna uppfattningen hufvudsakligen en lagstiftningsfråga.

Ehuru för mig liksom väl för de flesta en praktisk utväg för en frågas lösning i allmänhet synes vara den mest tilltalande, måste man likväl böja sig för hvad som skulle befunnits vara den rätta lösningen af frågan. Jag kan emellertid i detta fall icke finna annat än att den nya uppfattningen om kallelserättens natur i själva verket i hög grad förenklat frågans lösning och således i detta fall måste anses vara att föredraga framför den praktiska utvägen.

Jag kan därför icke riktigt förstå, hvarför herr statsrådet beklagade, att ej den praktiska utvägen, underhandling med hvarje patronus, tillgripits, då staten, om man funnit sig böra slå in på denna, onekligen kommit i en sämre ställning från ekonomisk synpunkt. För att nu icke tala om alla tidsödande underhandlingar med vederbörande och tvångsförfaranden mot dessa samt däraf försakade ytterligare kostnader, jämfördt med möjligheten att kunna med så att säga ett enda penndrag upphäva kallelserätten. — Att fall torde förekomma, då, på sätt herr statsrådet anmärkte, i samband med kallelserättens upplifvande, vissa ekonomiska till jus lucrativum ej hörande frågor måste regleras, torde på intet sätt kunna förringa riktigheten af detta påstående; och torde detta gälla äfven nödvändigheten att förfara med en viss försiktighet, då det gäller att bryta med en föregående uppfattning.

Af herr statsrådet hafva vi emellertid äfven hört, att 1908 den verkställda utredningen vore under bearbetning inom hans departement för vinnande af den önskvärda lagstiftningen, och att ärendet skulle behandlas med den skyndsamhet som dess invecklade natur medgäfvade.

Jag anser mig i detta sammanhang böra erinra, hurusom kommitterade för afgifvande af förslag till ändrade bestämmelser angående tillsättning af prästerliga tjänster i sitt 1907 till herr statsrådet afgifna betänkande yttrat, att det syntes kommitterade vara af största vikt att, där enskild person hade rätt eller förmån vid tillsättning af prästerlig tjänst, denna rätt måtte så fort ske kunde upphöra.

Interpellation.

(Forts.)

Dessa kommitterade förklarade emellertid, med hänvisning till den omständigheten att frågan om patronatsrättens upphäfvande vore på Kungl. Maj:ts pröfning beroende, att de ej ansåge sig böra föreslå någon ändring i gällande prästvallag i hvad den afsåge enskild person tillkommande dylik rätt.

Vi hafva nu sistförflutet år, således två år efter det statsrådets svar afgafs, fått en ny prästvallag, hvars tillkomst af alltför väl kända skäl därtill dragits ut på tiden, utan att något förslag från Kungl. Maj:t dessförinnan framlagts till ordnande af förevarande fråga.

Vi hafva äfven fått nya författningar, afseende reglering af prästerskapets aflöning. Af herr statsrådets svar å den af mig här berörda interpellationen framgår, att den i sammanhang med löne-regleringen beslutade afskrifningen af kyrkotionen fordrar påskyndande af afgörandet af den så att säga senare afdelningen af frågan om patronatsrättens afskaffande, reglerandet af den lukrativa patronatsrätten, något som emellertid, såsom herr statsrådet själf angaf, torde kunna ske, först *efter* det själfva kallelserrätten reglerats.

Så mycket angelägnare bör det då, synes det mig, vara, att det med allra snaraste kunde för Riksdagen framläggas förslag till de för upphäfvande af kallelserrätten nödiga lagändringar.

Jag anser mig icke böra upptaga kammarens tid med att här ånyo närmare beröra den sekelgamla orättvisa i fråga om prästerskapets befordran och församlingarnas intresse att få en fullt duglig och för dem passande präst, som den af mig här berörda, om en skugga från svunna tider minnande rätt jämväl innebär.

Jag kan dock icke undgå att redogöra för ett par i dessa dagar inträffade typiska fall i fråga om utöfvandet af denna rätt vid tillsättande af ett par kyrkoherdebefattningar i ett stift i mellersta Sverige, hvilka väckt synnerlig harm hos därvarande prästerskap. Till ett pastorat med omkring 4,500 kronors inkomst har vederbörande patronus kallat en ung prästman från ett främmande stift, hvilken har blott några få tjänsteår bakom sig, ehuru i stiftet finnes godt om dugliga komministrar, väl meriterade genom examina och tjänstgöring, hvilka väl behöft komma till en bättre ekonomisk ställning och till en mera själfständig verksamhet. Ännu mer upprörande är den andra kallelsen af kyrkoherde inom stiftet. Där ligger missbruk af patronatsrätten i än mera öppen dager. Till kyrkoherde i ett pastorat med 7,000 kronors inkomst har nämligen kallats en ung man, prästvigd 1908, hvilkens största förtjänst torde vara att hafva varit patronus slottsprekikant.

Då nu patronatsrätten i och för sig är en fullkomligt föråldrad institution, som föga passar i vår demokratiska tid och densamma dessutom i de flesta fall på det mest uppenbara sätt missbrukas till nackdel såväl för prästerskapet, hvars rättvisa befordran tillräck-

ligt ändå hämmas af det nära nog lika ålderdomsskröpliga stifts- *Interpellation.*
bandet som för församlingarna, synes det mig verkligen vara på (Forts.)
tiden, att densamma varder afskaffad.

I öfriga skandinaviska länder är den för länge sedan afskaffad, i Norge för nära 100 år sedan, men vi stå naturligtvis kvar på samma ståndpunkt, ehuru frågan hos oss varit på dagordningen snart sagdt ett århundrade.

Jag har af allt detta föranledts att åter bringa frågan om patronatsrättens upphäfvande på tal inom Riksdagen i afsikt att befördra dess snara lösning, och får jag därför, herr talman, anhålla om kammarens benägna tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande spörsmål:

1) Huru långt har inom justitiedepartementet lagstiftningsarbetet rörande frågan om patronatsrättens upphäfvande numera framskridit?

2) Har herr statsrådet för afsikt att för denna Riksdag framlägga något förslag i detta ämne och om så icke är, när kan något dylikt förslag vara att afvakta?

Herr Olaussons ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 54, till Konungen, om viss ändring i gällande bestämmelser angående tullbehandling af sirap.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i gällande lagstiftning att rätten till fiske göres oberoende af strandäganderätten;

nr 70, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en undersökning om i hvad mån på kronans domäner odlad jord och bebyggda lägenheter få förfalla m. m.; samt

nr 71, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående reduktion i vissa fall af torp och andra lägenheter å rekognitionsskogar.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Berga	under den 7 april,				
» <i>Karlsson</i> i Fjäl	» 12 dagar fr. o. m. den 7 april,				
» <i>Kvarnzelius</i>	» 12 » » » 7 »				
» <i>Olsson</i> i Älfvalsåsen	» 2 » » » 7 »				och
friherre <i>Bonde</i>	» 12 » » » 8 »				

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.